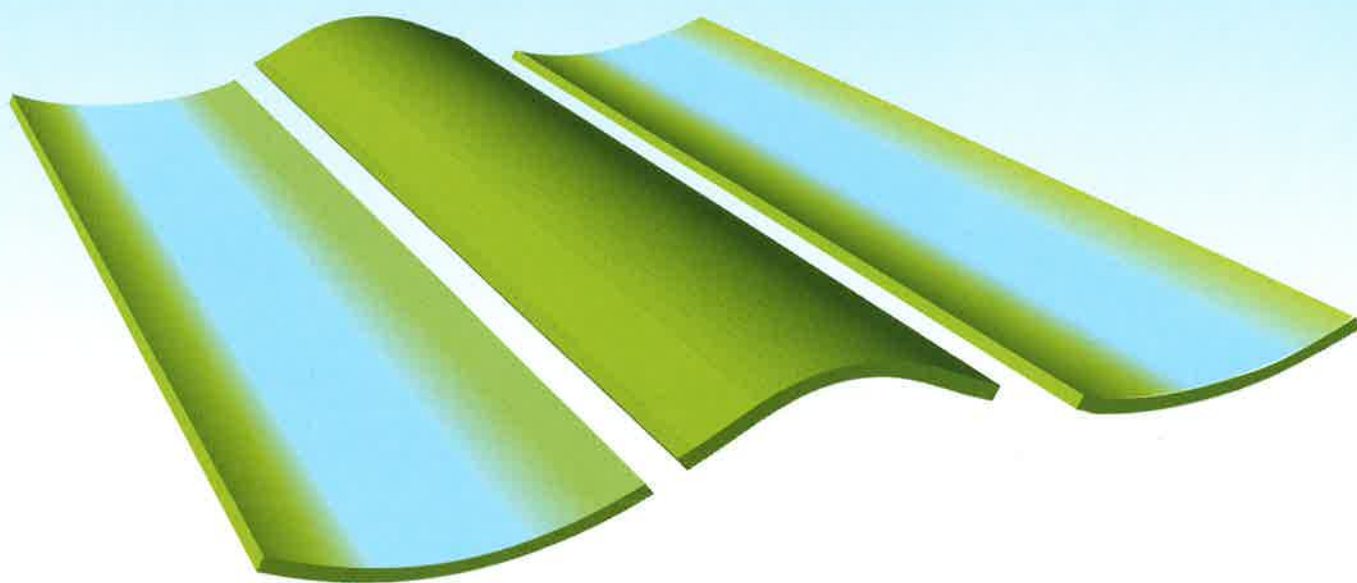

Een betere basis voor landbouw en natuur

HERINRICHTING HAREN

Ontwerpplan

Een betere basis voor landbouw en natuur

HERINRICHTING

HAREN

Ontwerpplan

Juni 1999
Landinrichtingscommissie Haren

- Samenvatting** De samenvatting geeft een globale indruk van de inhoud van het rapport. Een uitgebreide beschrijving van het plan vindt u in hoofdstuk 3.
- 1 Inleiding** In de inleiding is de achtergrond en de betekenis van dit rapport weergegeven. Ook zijn in de inleiding adressen genoemd waar u nadere informatie kunt inwinnen.
- 2 De plaats van het ontwerpplan** In dit hoofdstuk wordt aangegeven hoe ver de herinrichting nu is in de procedure. Een terugblik op wat gebeurd is na de publicatie van het voorontwerpplan/milieu-effectrapport wordt gevolgd door een vooruitblik naar wat gaat komen. Bij de terugblik gaat het om de inspraak op het voorontwerpplan/milieu-effectrapport, de adviezen die over dat rapport zijn uitgebracht en de nieuwe ontwikkelingen die zich de laatste tijd in het gebied hebben voorgedaan.
- 3 Het plan** In dit hoofdstuk is per onderdeel - ruimtelijke indeling landbouw – natuur; landbouw; natuur en milieu; landschap, cultuurhistorie en recreatie - aangegeven welke maatregelen voorgesteld worden.
- 4 De uitvoering** Voor de uitvoering is van belang wie welke kosten zal betalen. Dit wordt in hoofdstuk 4 aangegeven. Daarnaast wordt beschreven hoe de grondverwerving in zijn werk gaat.
- Bijlagen** De bijlagen geven meer informatie over bepaalde onderwerpen uit het plan. Ook zijn hierin een literatuurlijst en een begrippenlijst opgenomen.
- Kaart** Bij dit rapport hoort een plankaart.

Samenvatting	7
1 Inleiding	11
2 De plaats van het ontwerpplan	13
2.1 Van voorontwerp tot ontwerpplan: verwerking inspraak en adviezen	13
2.2 Nieuwe ontwikkelingen	15
2.3 Het vervolg van de procedure	18
3 Het plan	21
3.1 Ruimtelijke indeling landbouw - natuur	21
3.2 Landbouw	25
3.3 Natuur en milieu	28
3.4 Landschap, cultuurhistorie en recreatie	34
3.5 Overzicht van de planmaatregelen	39
4 Uitvoering	41
4.1 De kosten	41
4.2 Verwerving en bestemming van gronden	45
4.3 Regeling van eigendom, beheer en onderhoud	46
Bijlagen	
1. Het herinrichtingsgebied	48
2. Aanbevelingen van de Commissie voor de milieu-effectrapportage	51
3. Adviezen van het Platform Landelijk Gebied	52
4. Lijst van geraadpleegde literatuur	53
5. Woorden- en begrippenlijst	54
6. Samenstelling landinrichtingscommissie	56
7. Modulaire opzet	57

Dit rapport is het ontwerpplan voor de herinrichting Haren. De landinrichtingscommissie heeft dit plan opgesteld. Dit plan is het vervolg op het voorontwerpplan/milieu-effectrapport (VOP/MER) dat de landinrichtingscommissie in februari 1997 gepubliceerd heeft. In het VOP/MER waren twee alternatieven opgenomen. In dit plan komen geen alternatieven meer voor. Bij het samenstellen van het plan hebben de resultaten van de inspraak en de adviezen van de Commissie voor de milieu-effectrapportage en het Platform Landelijk Gebied een belangrijke rol gespeeld.

Na de publicatie van het VOP/MER is er een aantal nieuwe ontwikkelingen geweest: het uitkomen van de Regiovisie Groningen - Assen 2030 en de vertaling daarvan in het Omgevingsplan Regio Groningen, de eventuele aanleg van de Zuidtangente, de doorkoppeling van de Drentsche Aa, gevolgen van de bodemdaling, verandering van ideeën over de grondwaterwinning en de aanpassing van de kade langs het Winschoterdiep. Voorzover dat in dit stadium mogelijk en nodig is, is met deze ontwikkelingen in het plan rekening gehouden.

De Centrale Landinrichtingscommissie (CLC) heeft ingestemd met de inhoud van het ontwerpplan. Nadat Gedeputeerde Staten (GS) het plan hebben goedgekeurd leggen zij het plan een maand ter visie. Bewoners en belanghebbenden kunnen gedurende deze maand en twee weken daarna bedenkingen naar voren brengen. Na behandeling van de bedenkingen stellen GS het landinrichtingsplan vast.

Het beleid voor landinrichting is in ontwikkeling. Het gaat om modernisering, om versnelde afbouw van verplichtingen door een nieuwe financieringsopzet en bezuinigingen en om nieuw geld voor landinrichting. Deze veranderingen zijn bedoeld om ervoor te zorgen dat er geld beschikbaar blijft voor nieuwe projecten en dat er flexibeler ingespeeld kan worden op nieuw beleid en nieuwe ontwikkelingen in een gebied. Voor het landinrichtingsproject Haren is vooral de nieuwe financieringsopzet van belang. Het geld voor de projecten zal in gedeelten beschikbaar komen op aanvraag van de landinrichtingscommissie. Daartoe zal de landinrichtingscommissie zogenaamde modules indienen bij de provincie. Een module is een maatregel of een combinatie van maatregelen die in een periode van vier jaar uitgevoerd moet worden. De landinrichtingscommissie heeft een module voor de eerste vier jaar ingediend bij de CLC en bij GS. Als GS het plan vaststellen, na de behandeling van de bedenkingen, zal er duidelijkheid zijn over de uit te voeren maatregelen in de periode 2000 - 2003. Voor de overige maatregelen zal de landinrichting

tingscommissie op een later tijdstip opnieuw een aanvraag in moeten dienen bij GS. Aan de hand van de eerste module zal de CLC een toezegging voor een rijksbijdrage afgeven. Deze geldt alleen voor de maatregelen die in de eerste module staan.

Het plan en de effecten

Het plan is bedoeld om de ruimtelijke indeling voor natuur en landbouw volgens de Gebiedsvisie Haren en de afstemming van de inrichting daarop te realiseren. In hoofdlijnen komt het erop neer dat de commissie het volgende wil realiseren:

- 600 – 700 ha goed ingericht landbouwgebied
- 1185 ha reservaatgebied
- 50 ha natuurontwikkelingsgebied
- ca. 500 ha beheersgebied
- technische scheiding van landbouw en reservaat door middel van stuwen en dammen
- een verbetering van de waterbeheersing van het landbouwgebied en het reservaatgebied
- de aanleg van een fietspad in het Hunzedal
- de aanleg van bosjes op de Hondsrug
- de aanleg van erf- en kavelgrensbeplanting
- de aanleg van faunapassages

Noordlaarder Es

Ruimtelijke indeling landbouw - natuur

De nieuwe indeling volgens de Gebiedsvisie wordt gerealiseerd door aankoop en ruiling van gronden en door een bedrijfsverplaatsing. In enkele gebieden moet de verdeling tussen landbouw, reservaat- en beheersgebied of tussen reservaat- en beheersgebied nog gemaakt worden. De functie van deze 'uitwerkingsgebieden' zal uiterlijk bij het plan van toedeling bekend zijn. De waterhuishouding wordt aangepast aan de nieuwe functieverdeling. Daarvoor worden afwateringseenheden samengevoegd, waterpeilen en waterlopen aangepast en gemalen vernieuwd of nieuw aangelegd. Verder worden het landbouwgebied en het reservaatgebied gescheiden door dammen en stuwen. Langs waterlopen komen onderhoudspaden. Wat de ontsluiting betreft worden de bestaande openbare wegen in de regel gehandhaafd. De Zuiderhoofdijk wordt verbeterd en verlengd om het nieuwe gemaal langs het Drentsche Diep te bereiken.

Landbouw

Voor de landbouw is het doel de gronden zoveel mogelijk te concentreren, bij voorkeur bij huis. Dit gebeurt via het plan van toedeling en door de mogelijkheid te bieden voor bedrijfsverplaatsing. De toegedeelde kavels worden met zogenaamde kavelaanvaardingswerken vergelijkbaar gemaakt met de ingebrachte gronden. De bereikbaarheid van de landerijen wordt verbeterd door de verbetering van wegen in het Hunzedal. Hiervoor zijn twee mogelijkheden, namelijk het aanleggen van kavelpaden of het verbeteren van bestaande wegen gecombineerd met de aanleg van een insteekweg. De ontwatering van het landbouwgebied wordt verbeterd door de aanpassing van de waterpeilen en de waterlopen en door de aanleg of verbetering van gemalen. Verder wordt de aanvoer van water verbeterd door middel van automatische inlaten. In het beheersgebied blijft het waterpeil gehandhaafd. Alleen als de bodem daalt door klink of aardgaswinning zal het peil aangepast worden.

Natuur

Wat de inrichting van de reservaten betreft is er nog een aantal onzekerheden. Er moet nog een besluit genomen worden over het herstel van de benedenloop van de Drentsche Aa en er moet er nog veel overleg gevoerd worden over de inrichting van de reservaten in het Hunzedal. Voor deze gebieden zal een planuitwerking worden opgesteld. Een planuitwerking volgt dezelfde procedure als het ontwerpplan. De waterkwaliteit in de reservaten wordt verbeterd door ze te isoleren van het omliggende landbouwgebied. In droge periodes is er wel de mogelijkheid om water in te laten zodat droogteschade in de reservaten voorkomen wordt. In het Hunzedal wordt een natuurvriendelijke oever aangelegd. Op de Hondsrug kunnen met subsidies poelen worden aangelegd of hersteld. Verder wordt de ecologische verbinding tussen het dal van de Drentsche Aa en het Hunzedal verbeterd door de aanleg van faunapassages.

Landschap, cultuurhistorie en recreatie

De kwaliteit van de woonomgeving wordt verbeterd door de aanleg van erfbeplantingen en het realiseren van het plan voor het uitloopgebied Oosterhaar. Het kleinschalige karakter van de Hondsrug wordt versterkt door particulieren en de gemeente Haren mogelijkheden te bieden voor de aanleg van bosjes. Deze moeten wel passen in het landschap. Het is bijvoorbeeld niet de bedoeling dat er op de essen bos aangelegd wordt.

De openheid van de beekdalen wordt gehandhaafd.

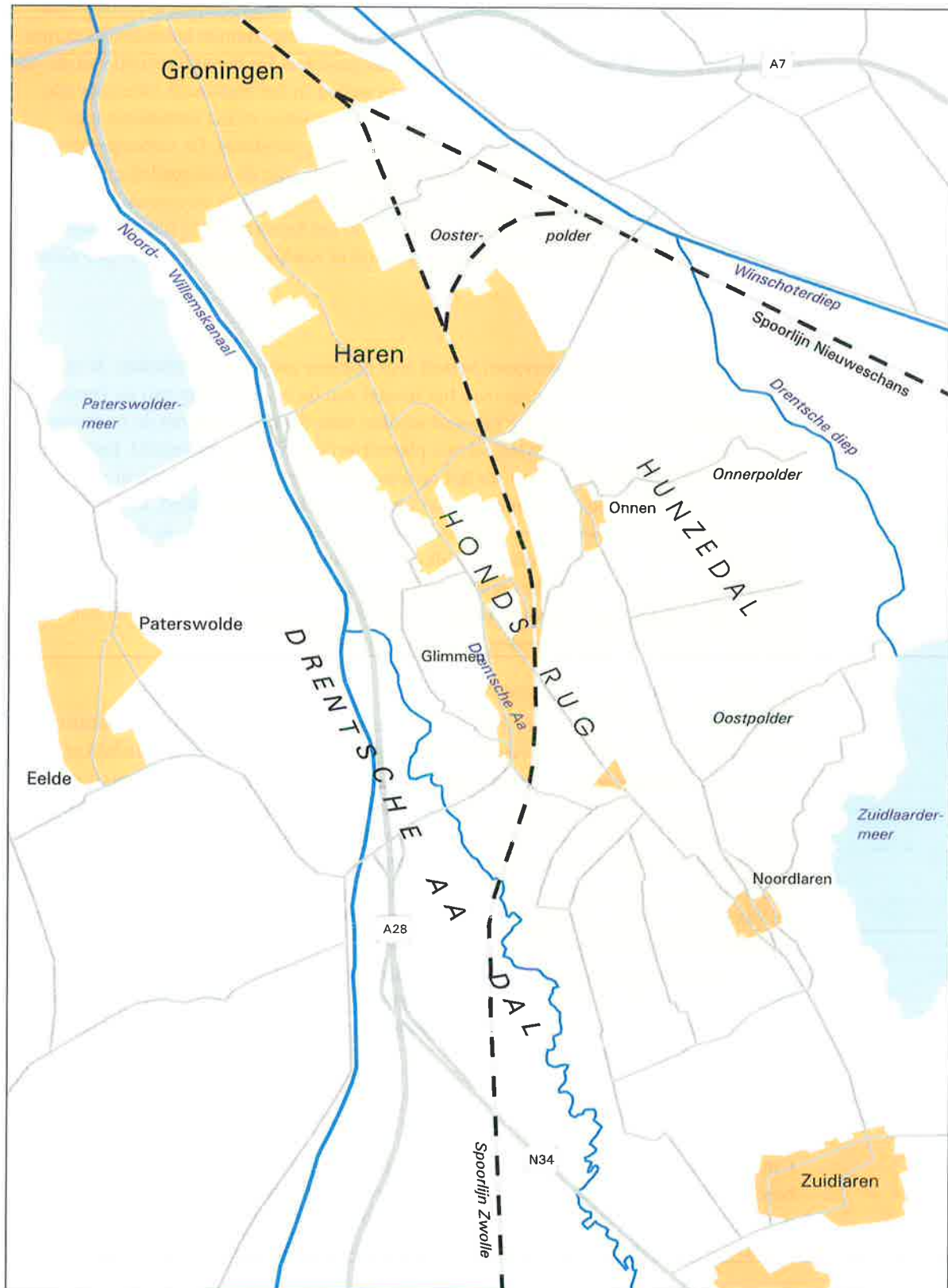
De archeologische en cultuurhistorische waarden worden zoveel mogelijk gehandhaafd en waar noodzakelijk zal extra archeologisch onderzoek plaatsvinden. Dit speelt in de gebieden waar een planuitwerking aan de orde is.

Tussen Noordlaren en Meerwijk wordt de Meester Koolweg geschikt gemaakt voor een fietsverbinding. Er zijn meer wensen op het gebied van recreatie, maar daarvoor ontbreken in de herinrichting de financiële mogelijkheden. Hiervoor moeten andere financieringsbronnen gezocht worden.

De uitvoering

Om het plan te kunnen realiseren is grond nodig. Deze grond kan op twee manieren ter beschikking komen, namelijk via vrijwillige verwerving en via de korting. De korting is geschat op 16 ha en via vrijwillige verwerving wil de commissie in totaal 1184 ha verwerven. Op 1 september 1998 had het Bureau Beheer Landbouwgronden 595 ha verworven.

De kosten voor het plan zijn geraamd op 24,3 miljoen gulden. De rijksoverheid betaalt het grootste deel van deze kosten. Ook belanghebbende grondeigenaren dragen bij aan de kosten. Dat gebeurt alleen als zij persoonlijk nut hebben van de getroffen maatregelen. Als er geen nut is, zijn er ook geen kosten.

▲
N
Schaal 1:60.000
Dienst Landelijk Gebied

Dit rapport is het ontwerpplan voor de herinrichting Haren. Het is opgesteld door de landinrichtingscommissie voor de herinrichting Haren. Daarin zitten vertegenwoordigers van de gemeente, de landbouw, de natuur en het waterschap. De commissie wordt bijgestaan door een adviseur voor de landbouw en een adviseur voor de natuur. Verder is er ambtelijke ondersteuning van de provincie, het Kadaster en de Dienst Landelijk Gebied. In 1987 is de commissie door Gedeputeerde Staten geïnstalleerd.

Het ontwerpplan heeft betrekking op het op kaart 1.1 aangegeven gebied. Een beschrijving van het gebied is opgenomen in *bijlage 1*. Het ontwerpplan is het vervolg op het VOP/MER dat in 1997 gepubliceerd is. De inspraakreacties en adviezen naar aanleiding van het VOP/MER zijn zoveel mogelijk verwerkt in dit ontwerpplan. Verder is het plan aangepast aan recente ontwikkelingen.

In het VOP/MER waren verschillende alternatieven opgenomen. In dit ontwerpplan komen geen alternatieven meer voor. Onderdelen uit de verschillende alternatieven zijn samengevoegd tot één plan. De resultaten van de inspraak hebben hierbij een belangrijke rol gespeeld.

Het beleid voor landinrichting is in verandering. De commissie zal proberen, voor zover ze dat wenselijk acht, daar zoveel mogelijk op in te spelen. De veranderingen zullen tot gevolg hebben dat flexibeler kan worden omgegaan met inrichtingswensen. Daardoor kan bijvoorbeeld eenvoudiger een koppeling worden gemaakt met andere instrumenten of ander beleid, bijvoorbeeld het plattelandsbeleid of het beleid voor milieubeschermingsgebieden.

Deze modernisering van landinrichting wordt wel aangeduid met de term herijking. De veranderingen zullen zo spoedig mogelijk vertaald worden in een nieuwe landinrichtingswet.

Daarnaast zal er sprake zijn van een andere financieringsopzet, bezuinigingen en geld voor nieuw beleid. De inzet van de landinrichtingscommissie is om zo goed mogelijk de maatregelen te realiseren die in het plan zijn aangegeven.

Gedeputeerde Staten leggen dit plan ter visie. U hebt dan de gelegenheid bedenkingen in te dienen, voordat het definitieve plan wordt vastgesteld.

Voor enkele onderdelen van het plan zijn nog geen concrete maatregelen uitgewerkt of moet nog een keuze uit verschillende mogelijkheden worden gemaakt. Dat komt doordat andere partijen dan de commissie daarover moeten besluiten of doordat de uitwerking nog veel overleg vraagt. Voor deze onderdelen worden in een latere fase planuitwerkingen

gemaakt. Deze planuitwerkingen volgen dezelfde procedure als het ontwerpplan. Dat houdt in dat de provincie de planuitwerkingen ter visie legt en dat iedereen bedenkingen kan indienen.

Informatie

Nadere informatie over het plan en de procedure kunt u krijgen bij:

Landinrichtingscommissie Haren

Secretariaat: Dienst Landelijk Gebied
Postbus 30027
9700 RM Groningen
C.M. de Ruijter, tel. 050 - 5 207 360

of bij:

Provincie Groningen
Dienst Ruimte en Milieu
Postbus 630
9700 AP Groningen
H. Praamstra, tel. 050 - 3 164 834
E. Oomen, tel. 050 - 3 164 825

Het ontwerpplan is een stap in de procedure van de herinrichting, die leidt tot de uitvoering in 2000. Het is het vervolg op het voorontwerpplan/milieu-effectrapport (VOP/MER). In dit hoofdstuk wordt beschreven hoe de reacties op het VOP/MER hebben doorgewerkt in het ontwerpplan. Verder komen recente ontwikkelingen aan de orde, die gevolgen voor het plan (kunnen) hebben. Tenslotte wordt beschreven hoe de procedure verder gaat.

2.1 Van voorontwerp tot ontwerpplan: verwerking inspraak en adviezen

Op 26 februari 1997 is het VOP/MER gepubliceerd. Vanaf 26 februari tot en met 31 mei 1997 heeft het rapport op diverse plaatsen ter inzage gelegen. Het verloop en het resultaat van de inspraak zijn vastgelegd in het inspraakrapport.

De Commissie voor de milieu-effectrapportage heeft het MER-gedeelte van het VOP/MER getoetst aan de richtlijnen voor de milieu-effectrapportage. De commissie heeft vervolgens aan het bevoegd gezag, de provincie Groningen, het toetsingsadvies uitgebracht. De Commissie vindt dat het VOP/MER voldoende informatie bevat om het milieubelang een volwaardige rol te laten spelen bij de besluitvorming over de herinrichting in het gebied Haren. Daarnaast heeft de Commissie aanbevelingen geformuleerd over onderwerpen die bij de nadere planuitwerking naar haar mening aandacht vragen. De aanbevelingen zijn toegevoegd als *bijlage 2*.

Het Platform Landelijk Gebied (PLG) heeft het VOP-gedeelte van het VOP/MER getoetst aan het landelijke en het provinciale beleid. Het PLG is een provinciaal adviesorgaan, waarin naast de provincie en het rijk ook maatschappelijke organisaties zitting hebben. Het PLG heeft geconstateerd dat het VOP past binnen het vastgestelde beleid. De adviezen van het PLG van zijn toegevoegd als *bijlage 3*.

In het hierna volgende zijn de belangrijkste conclusies voor het plan weergegeven die voortkomen uit de inspraak en de adviezen.

Ontwikkeling landbouw

In het VOP/MER heeft de landinrichtingscommissie haar voorkeur uitgesproken voor het scheidingsalternatief, vanwege de betere mogelijkheden voor de landbouw (meer mogelijkheden voor bedrijfsverplaatsing) en omdat de technische scheiding tussen reservaat en landbouwgebied een betere waarborg biedt voor een doelgericht en duurzaam beheer. Het uitgangspunt voor het scheidingsalternatief was een landbouw die zich ontwikkelt in de richting van uitsluitend moderne, technologisch hoogwaardige bedrijven. In haar voorkeursalternatief gaf de commissie echter aan niet te verwachten dat de landbouw in Haren zich uitsluitend in die richting zal ontwikkelen. Eerder is een landbouw te verwachten die bestaat uit een verscheidenheid aan bedrijfstypen (overeenkomstig het beeld dat in het verwevingsalternatief geschetst is). De reacties op de inspraakavonden over de positie van de landbouw sterken de commissie in die mening.

De Hondsrug

De Hondsrug heeft in het VOP/MER te weinig aandacht gekregen. Dit komt omdat de realisering van de Gebiedsvisie Haren vooral in de beide beekdalen speelt. Toen het VOP/MER werd opgesteld, was de aandacht vooral daarop gericht. Binnen het beleid dat voor Haren is vastgelegd zijn de doelstellingen opnieuw bekeken en beoordeeld op de vraag of deze ook voor de Hondsrug gelden. Dat heeft geleid tot twee aanvullingen van de natuurdoelstellingen (zie paragraaf 3.3). Verder is in paragraaf 3.2 aangegeven op welke wijze rekening wordt gehouden met andere vormen van landbouw dan melkveehouderij.

Uitwerkingsgebieden

Uit de inspraakreacties komt de wens naar voren om duidelijkheid te geven over de uitwerkingsgebieden. Dit zijn gebieden waar nog de keuze gemaakt moet worden tussen beheersgebied en reservaat of tussen landbouw, beheersgebied en reservaat. Hierover kan nog geen uitsluitsel worden gegeven, omdat op dit moment nog niet duidelijk is hoe landbouw en natuur zich gaan ontwikkelen. In beginsel wil de commissie de functie van de uitwerkingsgebieden aangeven als het plan van toedeling wordt opgesteld. Waar het mogelijk en wenselijk is zal ze de functie eerder aangeven.

De wateroverlast in oktober 1998 is aanleiding om bij de planuitwerking voor het Hunzedal mogelijkheden voor waterberging te bekijken

Kade Drentsche Diep

De vraag of de verbetering van de kade langs het Drentsche Diep opgenomen kan worden in het landinrichtingsplan, kan nog niet worden beantwoord. Het Groninger Landschap is bezig plannen uit te werken voor de inrichting van haar reservaten. Deze plannen hangen nauw samen met de kade langs het Drentsche Diep. Hierover is nog geen overeenstemming. In het ontwerpplan zijn de inrichtingsvoorstellen uit het VOP/MER overgenomen. Alternatieve maatregelen voor de inrichting van het Hunzedal kunnen via een planuitwerking in een later stadium in het plan worden opgenomen.

Bedrijfsverplaatsing

In het scheidingsalternatief van het VOP/MER was één bedrijfsuitplaatsing (naar een gebied buiten Haren) opgenomen en twee bedrijfsverplaatsingen binnen de herinrichting. De commissie heeft besloten er drie verplaatsingen van te maken. Dit kan zowel binnen als buiten de herinrichting zijn. Op die manier kan beter worden ingespeeld op wensen in het gebied.

Afgraven bovengrond

Op het moment dat dit ontwerpplan werd opgesteld was het onderzoek naar het afgraven van bovengrond in reservaten in het Hunzedal nog niet afgerond. De resultaten van het onderzoek worden meegenomen bij de planuitwerking voor het Hunzedal.

Recreatie

In het Hunzedal kiest de commissie voor de verbetering van de fietsverbinding Noordlaren-Meerwijck. Er zijn meer wensen ten aanzien van recreatie. Een aantal van deze wensen is opgenomen als 'beleidsmatig akkoord, financieel niet gedekt'. Dat wil zeggen dat de instanties akkoord zijn, maar dat er nog gezocht moet worden naar financieringsbronnen.

2.2 Nieuwe ontwikkelingen

Beleid voor landinrichting

Begin dit jaar hebben de provincies en de minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij een aantal zaken afgesproken gemaakt over herijking van landinrichting, een andere financieringsopzet en nieuw geld voor landinrichting. Voor Haren is vooral de andere financieringsopzet van belang. Voorheen werd voor landinrichtingprojecten die in uitvoering werden genomen een verplichting aangegaan voor onbepaalde tijd. Dat verandert nu. Vanaf nu worden alleen verplichtingen aangegaan die een maximale looptijd hebben van vier jaar. Deze verplichtingen gelden dan voor een combinatie van maatregelen, ook wel een module genoemd. De overige maatregelen worden als 'beleidsmatig akkoord' vastgelegd, maar de financiën worden pas later beschikbaar gesteld. Dit biedt ook mogelijkheden om in te spelen op nieuwe ontwikkelingen. Het ontwerpplan wordt in feite een raamplan waarin nog niet alles vast staat.

De landinrichtingscommissie heeft na vaststelling van het plan in december 1998 een module opgesteld. Deze module is opgenomen in *bijlage 7*. Gedeputeerde Staten moeten de module nog goedkeuren. Dit gebeurt waarschijnlijk tegelijk met het vaststellen van het landinrichtingsplan.

Naast de nieuwe financieringsopzet is er sprake van bezuinigingen op landinrichting. Deze moeten ervoor zorgen dat nieuwe plannen, zoals Haren, in uitvoering genomen kunnen worden. In het plan voor Haren heeft de landinrichtingscommissie op heel beperkte schaal bezuinigd. Voor de aanleg van bosjes door particulieren en de gemeente is 300.000 gulden minder beschikbaar.

Wat het geld voor nieuw beleid betreft, zou het kunnen gaan om geld voor de inrichting van reservaten. Er bestaat een mogelijkheid voor de inzet van ICES-gelden.

Tot slot kan gesteld worden dat het nieuwe beleid een aantal onzekerheden met zich meebrengt. Dit komt ook omdat op dit moment alles nog in ontwikkeling is. De landinrichtingscommissie heeft gemeend toch verder te moeten gaan met dit plan omdat verdere vertraging voor het gebied Haren zeer ongewenst is. Aan het eind van dit jaar verwacht de commissie duidelijkheid voor de eerste periode van vier jaar.

Op het moment dat er een module opgesteld moest worden, heeft de commissie ook kritisch gekeken naar het gehele uitvoeringstraject. Daarbij kwam zij tot de conclusie dat het wenselijk is om de mogelijkheden te bekijken voor het ruilen van gronden vooruitlopend op het plan van toedeling. Dit idee moet nog verder uitgewerkt worden. De eerste gedachten staan vermeld in *bijlage 7*, waarin de eerste module wordt beschreven.

Regiovisie

De Regiovisie Groningen - Assen 2030 is uitgewerkt in het ontwerp-Omgevingsplan Regio Groningen (ORG). Het ORG wordt beschouwd als een gedeeltelijke herziening van het streekplan, het waterhuishoudingsplan, het milieubeleidsplan en het mobiliteitsplan. Twee gebieden in het herinrichtingsgebied krijgen door het ORG een andere bestemming, namelijk het tussengebied tussen Haren en Groningen en de omgeving van Glimmen. In het tussengebied tussen Haren en Groningen is in het ORG een zoekgebied voor woningbouw aangegeven. Bij de begrenzing van dat zoekgebied is rekening gehouden met de landschappelijke waarden die zich in het noordwesten tussen de A28 en de Hondsrug (Hereweg) bevinden. Voor Haren-Noord geldt een ontwerp-opgave. Een nadere keuze over de invulling van het zoekgebied en het aantal mogelijk te bouwen woningen zal worden gemaakt bij de voorbereiding van het Provinciaal Omgevingsplan Groningen. Dat gebeurt mede in relatie tot de uitkomsten van de ontwerp-opgave en de keuzen die dan met betrekking tot de Zuidelijke Ringweg Groningen zullen zijn gemaakt. De verwachting is dat er na 2008 gebouwd gaat worden.

In de omgeving van Glimmen staat het ORG ontwikkeling van woonvormen in zeer lage dichtheden voor met netwerken van boselementen, lanen en singels. Randvoorwaarde is dat de mogelijkheden hiertoe beperkt blijven tot het opvullen van open plekken in de lintbebouwing van Glimmen.

In het tussengebied tussen Haren en Groningen wil de commissie graag de landbouw handhaven overeenkomstig de Gebiedsvisie Haren. Aangezien de plannen voor woningbouw niet op korte termijn uitgevoerd worden, is er op dit moment in het plan geen rekening mee gehouden. Wel zal de commissie kritisch kijken naar investeringen in die gebieden waar woningbouw mogelijk gaat plaatsvinden.

Hetzelfde geldt voor het gebied bij Glimmen. Ook dit gebied staat als landbouwgebied in de Gebiedsvisie Haren. Als er plannen komen voor de invulling bij Glimmen zal de commissie op dat moment bekijken hoe ze daar het beste mee om kan gaan. Ook in het landinrichtingsplan zitten mogelijkheden voor landschappelijke voorzieningen.

Zicht op Klein Martijn, een woonwijk van Groningen

Zuidtangent

Eén van de alternatieven van de Zuidelijke Ringweg Groningen loopt door het gebied tussen Groningen en Haren. Dit tracé wordt ook wel de Zuidtangent genoemd. Eind 1998 heeft Rijkswaterstaat de Trajectnota uitgebracht. Daarin wordt geen keuze gemaakt of een

voorkeur uitgesproken voor één van de alternatieven. De commissie spreekt op de Trajectnota in. Belangrijk onderdeel van de inspraakreactie zijn de effecten die de weg heeft op de landbouw in het herinrichtingsgebied. Eind 1999 zal het ontwerp-tracébesluit gereed zijn. De gevolgen van dat besluit voor de herinrichting leiden mogelijk tot een planuitwerking.

Doorkoppeling Drentsche Aa

In het ORG is aangegeven dat onderzocht wordt of de Drentsche Aa via het Paterswoldsemeer aan het Omgelegde Eelderdiep en het Aduarderdiep kan worden gekoppeld. Een eventuele doorkoppeling van de Drentsche Aa heeft grote invloed op de maatregelen in dit deel van het herinrichtingsgebied (niet op de natuurdoeltypen). De hiermee gemoeide kosten overstijgen de mogelijkheden van de herinrichting. De provincie heeft hierover nog geen beslissing genomen. In het plan wordt er in zoverre rekening mee gehouden, dat geen maatregelen worden uitgevoerd die de eventuele doorkoppeling bemoeilijken. In het ontwerpplan zijn de maatregelen die in het VOP/MER stonden overgenomen. Wanneer besloten wordt de doorkoppeling te realiseren, zullen de noodzakelijke maatregelen via een planuitwerking in het landinrichtingsplan opgenomen worden. Er zijn wel aanvullende financieringsbronnen nodig.

Bodemdaling

Het waterschap heeft in overleg met de bodemdalingscommissie besloten de Drentsche Aa met twee stuwen af te sluiten van de Eemskanaalboezem. Deze zullen naar verwachting binnen de planperiode worden geplaatst. Ze hebben geen invloed op het landinrichtingsplan.

Grondwaterwinning

In het VOP/MER is uitgegaan van herstel van kwelafhankelijke vegetaties. Voorwaarde hiervoor was vermindering van de grondwaterwinning zodat de kwel weer terug zou

Zicht op Haren vanaf de Noorderzanddijk

komen. Onderzoek toont aan dat het verminderen of stopzetten van de winningen niet leidt tot het gewenste herstel. Uit het onderzoek blijkt ook dat overstromingen met kalkrijk Hunzewater wel goede kansen bieden voor de ontwikkeling van hoogwaardige vegeta-

ties. Dit wordt nu verder uitgewerkt. De betrokken partijen zullen in een convenant vastleggen hoe de natuurdoelstellingen in de beide beekdalen kunnen worden gerealiseerd.

Winschoterdiep

De oever van het Winschoterdiep zal aangepast worden. De kade wordt verhoogd en er wordt een natuurvriendelijke oever gemaakt. Daartoe wordt de kade iets naar achteren verplaatst.

De kade langs het Winschoterdiep zal verplaatst worden

2.3 Het vervolg van de procedure

De commissie biedt het ontwerpplan aan Gedeputeerde Staten (GS) van Groningen en de Centrale Landinrichtingscommissie (CLC) aan. GS vragen advies aan het Platform Landelijk Gebied en maken vervolgens de bevindingen bekend aan de CLC. De secretaris van de CLC stelt hierna het ontwerpplan vast en handelt hierbij "gehoord de bevindingen van het PLG en met inachtneming van het wettelijk kader (inclusief subsidiebeleid)". Vervolgens leggen GS het plan ter inzage en kunnen bedenkingen worden ingediend. GS beoordelen de bedenkingen en stellen het plan vast.

Planning voor de vaststelling van het landinrichtingsplan

Wanneer	Wat	Wie
2e kwartaal 1999	Ter visie leggen ontwerpplan	Gedeputeerde Staten
2e en 3e kwartaal 1999	Indienen bedenkingen	Belanghebbenden
3e en 4e kwartaal 1999	Beoordelen bedenkingen	Gedeputeerde Staten
4e kwartaal 1999	Besluit over plan en uitvoering	Gedeputeerde Staten
2000 t/m 2012	Uitvoeren plan	Landinrichtingscommissie

Volgens de provinciale en landelijke (financiële) programmering kan de uitvoering in 2000 starten. Bepaalde onderdelen van het plan kunnen al eerder in uitvoering worden genomen door gebruik te maken van UBV-middelen (Uitvoering Bij Voorrang). De verandering van het gemeentelijk gebied in de Esser- en Oosterpolder is met deze middelen gerealiseerd.

De gemeente Haren heeft de bewoners van de wijk Oosterhaar gevraagd mee te denken over de plannen voor het uitloopgebied en het reservaat in de Oosterpolder. De ideeën

van de bewoners en de betrokken instanties zijn verwerkt in een plan. In paragraaf 3.4 kunt u hierover meer lezen. Een aantal onderdelen van dit plan wordt mede vanuit de herinrichting gefinancierd. Daarnaast is er aanvullende subsidiëring nodig.

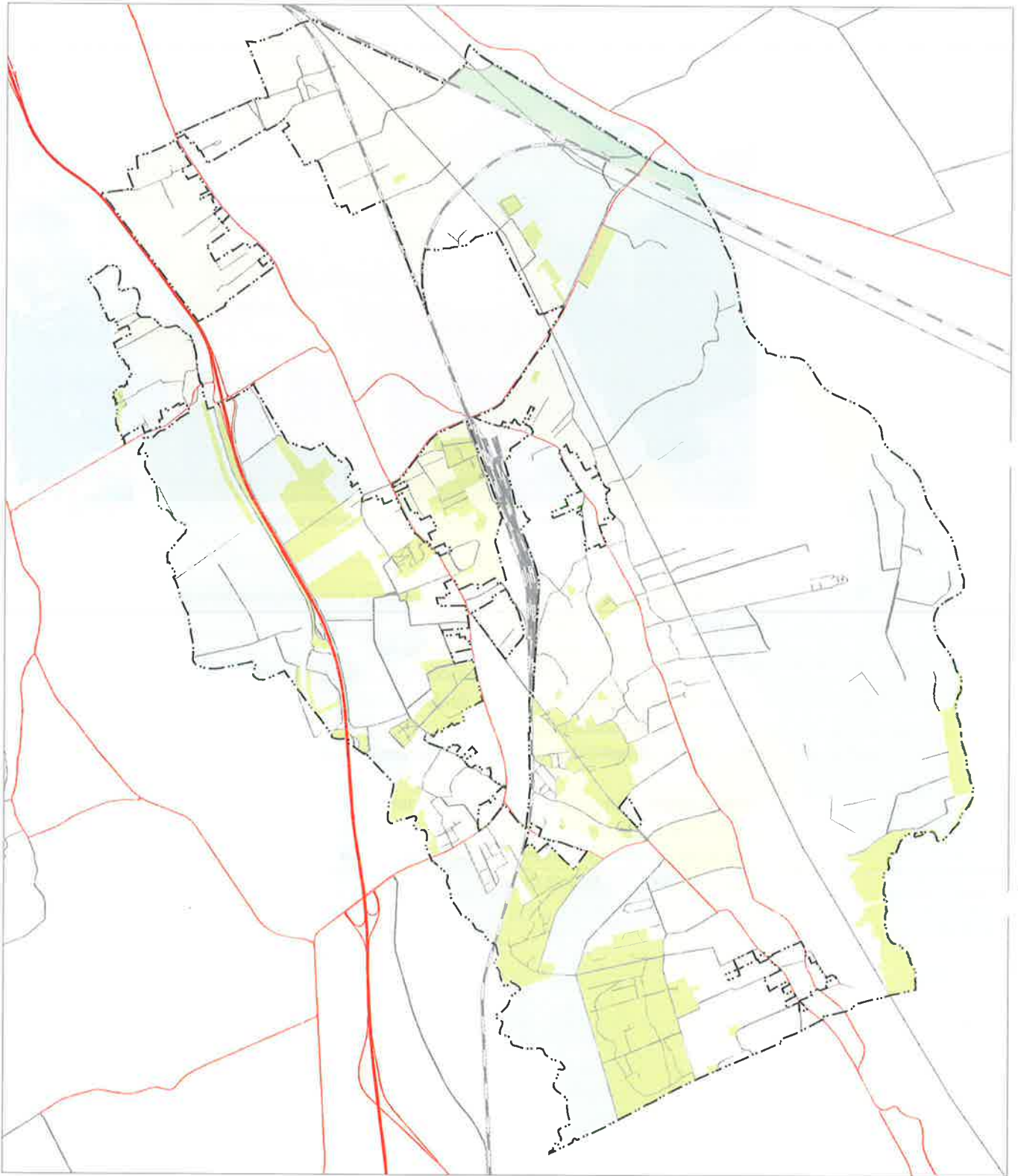

Het gemaal in aanbouw. Het bedieningspaneel komt in het oude gemaal te staan

De volgende onderdelen komen in aanmerking voor een planuitwerking:

- reservaten in het Hunzedal
- reservaten in het dal van de Drentsche Aa
- alternatieven voor landbouwkundige ontsluiting en waterbeheersing
- eventueel de inpassing van de Zuidtangent
- recreatieve voorzieningen
- uitwerkingsgebieden (landbouw/reservaat/beheersgebied en reservaat/beheersgebied)

Een planuitwerking volgt dezelfde procedure als het ontwerpplan. Dit houdt dus in dat de provincie de planuitwerkingen ter visie zal leggen en dat iedereen de gelegenheid heeft om bedenkingen in te dienen. Gedeputeerde Staten zal de bedenkingen beoordelen en op basis daarvan een besluit nemen.

Landbouw 1100 ha

Beheersgebied 520 ha

Reservaat 1185 ha

Natuurontwikkeling 50 ha

Verdeling reservaat/beheersgebied nader uit te werken 115 ha

Verdeling reservaat/beheersgebied/landbouw nader uit te werken 115 ha

Bestaand bos, natuurgebied, recreatie, open water

 Schaal 1:50.000
Dienst Landelijk Gebied

Voor de beschrijving van het plan is dezelfde indeling gebruikt als in het VOP/MER. De onderdelen zijn: ruimtelijke indeling landbouw - natuur; landbouw; natuur en milieu; landschap, cultuurhistorie en recreatie. Per onderdeel worden de knelpunten, de doelen en de maatregelen beschreven. Op enkele punten zijn de doelen bijgesteld of uitgebreid. De commissie heeft bekeken of de effecten passen binnen de milieu-effectbeschrijving in hoofdstuk 6 van het VOP/MER. Ze heeft geen aanleiding gevonden om een aanvullende effectbeschrijving uit te voeren.

De Gebiedsvisie Haren, waarin de ecologische hoofdstructuur gedetailleerd is uitgewerkt, is het uitgangspunt voor het ontwerpplan. De Gebiedsvisie Haren staat aangegeven op kaart 3.1. Het plan is ontworpen binnen de beleidskaders van rijk, provincie, gemeente en waterschap.

3.1 Ruimtelijke indeling landbouw - natuur

Knelpunten

De huidige eigendom, de inrichting en het beheer van de gronden is voor landbouw en natuur niet in overeenstemming met de Gebiedsvisie Haren. Van de te vormen oppervlakte natuurgebieden was per 1 september 1998 595 ha verworven. Er moet dus nog een aanzienlijke oppervlakte bij komen om de natuurdoelen te kunnen realiseren. De melkveehouderij beschikt evenmin over de gewenste 600-700 ha goed ingericht land.

Het grondgebruik is versnipperd. Dat is een knelpunt, zowel voor een efficiënte landbouw als voor een optimaal natuurbeheer. Ook de verdere inrichting van het gebied, met name de waterhuishouding, is niet of onvoldoende afgestemd op beide functies.

Doelen

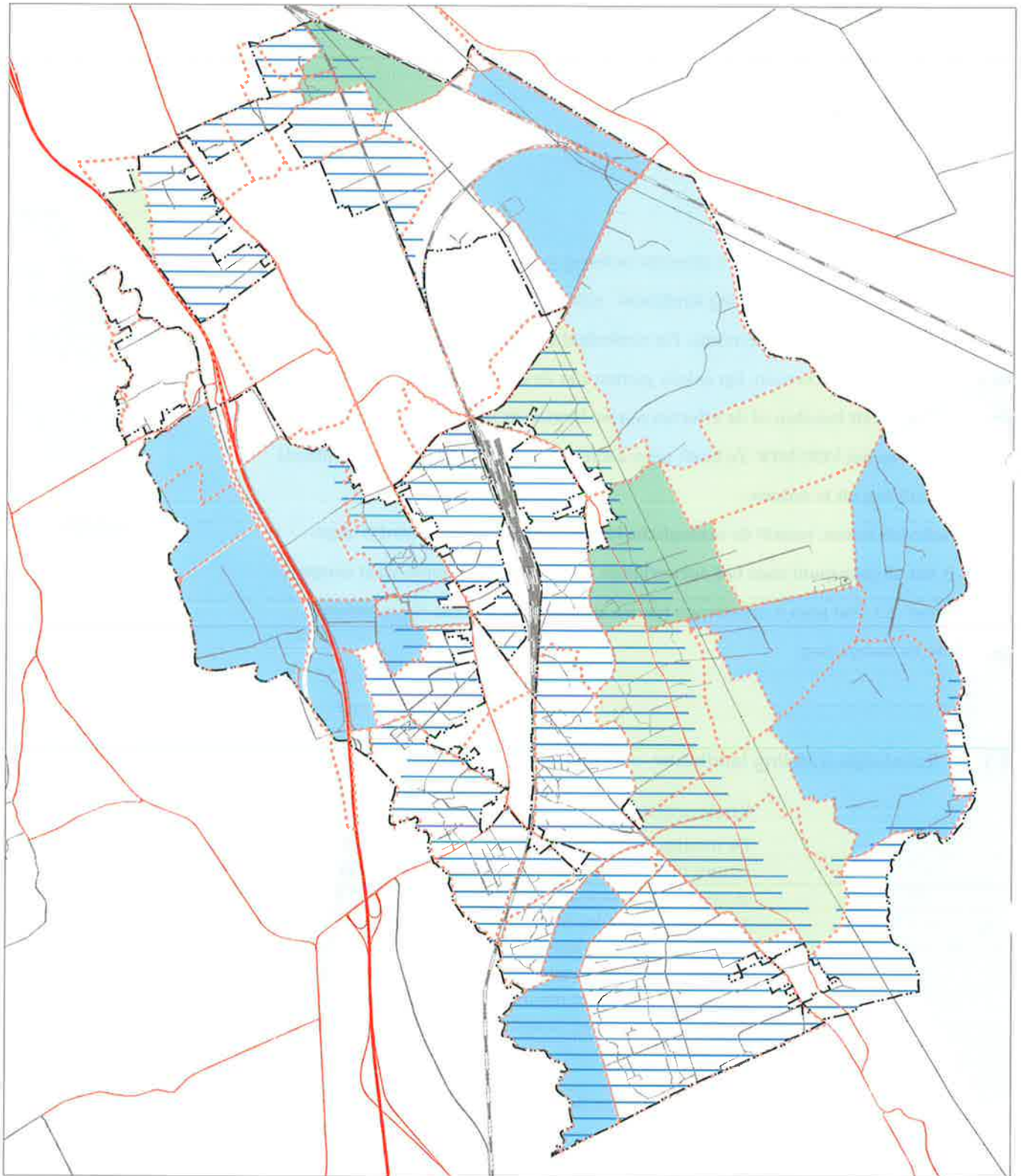
Het hoofddoel van de herinrichting Haren is ten opzichte van het VOP/MER niet gewijzigd. Dit doel is:

de realisering van de ruimtelijke indeling voor natuur en landbouw volgens de Gebiedsvisie Haren en de afstemming van de inrichting van het gebied daarop.

Maatregelen

Verkaveling

De ruimtelijke indeling in landbouw- en natuurgebieden komt tijdens de uitvoering van de herinrichting volledig tot stand via aankoop en uitruil van gronden.

— Vrije afwatering

..... Peilvakgrenzen

--- Blokgrens

Peilverlaging

■ meer dan 25 cm

■ minder of gelijk aan 25 cm

Peilverhoging

■ meer dan 25 cm

■ minder of gelijk aan 25 cm

In de loop van de uitvoering wordt het plan van toedeling opgesteld. Daarin wordt de nieuwe kavelindeling geregeld en de toedeling van eigendom, andere zakelijke rechten en pacht. In die fase wordt ook de verdeling tussen landbouw en natuur in de uitwerkingsgebieden (zie plankaart) ingevuld. Pas dan worden immers de wensen van de individuele grondgebruikers en -eigenaren bekend, ontstaat er inzicht in de concrete toedelingsmogelijkheden en kan de meest gewenste en uitvoerbare functionele indeling worden bepaald. Het is niet zinvol om daarop nu vooruit te lopen. Waar het mogelijk en wenselijk is, zal de functie wel eerder worden aangegeven. Dit zou het geval kunnen zijn als slechts één partij nog aanspraak maakt op een gebied. De inzet van de commissie is deze gebieden in overeenstemming met de hoofddoelen van de Gebiedsvisie Haren uit te werken. De aanspraken op de ruimte in het gebiedsdeel bij Felland vragen om een bedrijfsverplaatsing. Om de ruimtelijke indeling landbouw-reservaat in het noordelijk deel van de Onnerpolder te kunnen realiseren en hier een verbetering van de landbouwkundige verkaveling mogelijk te maken, moet een veehouderijbedrijf uit Felland worden verplaatst naar een nieuwe vestigingslocatie binnen of buiten de herinrichting.

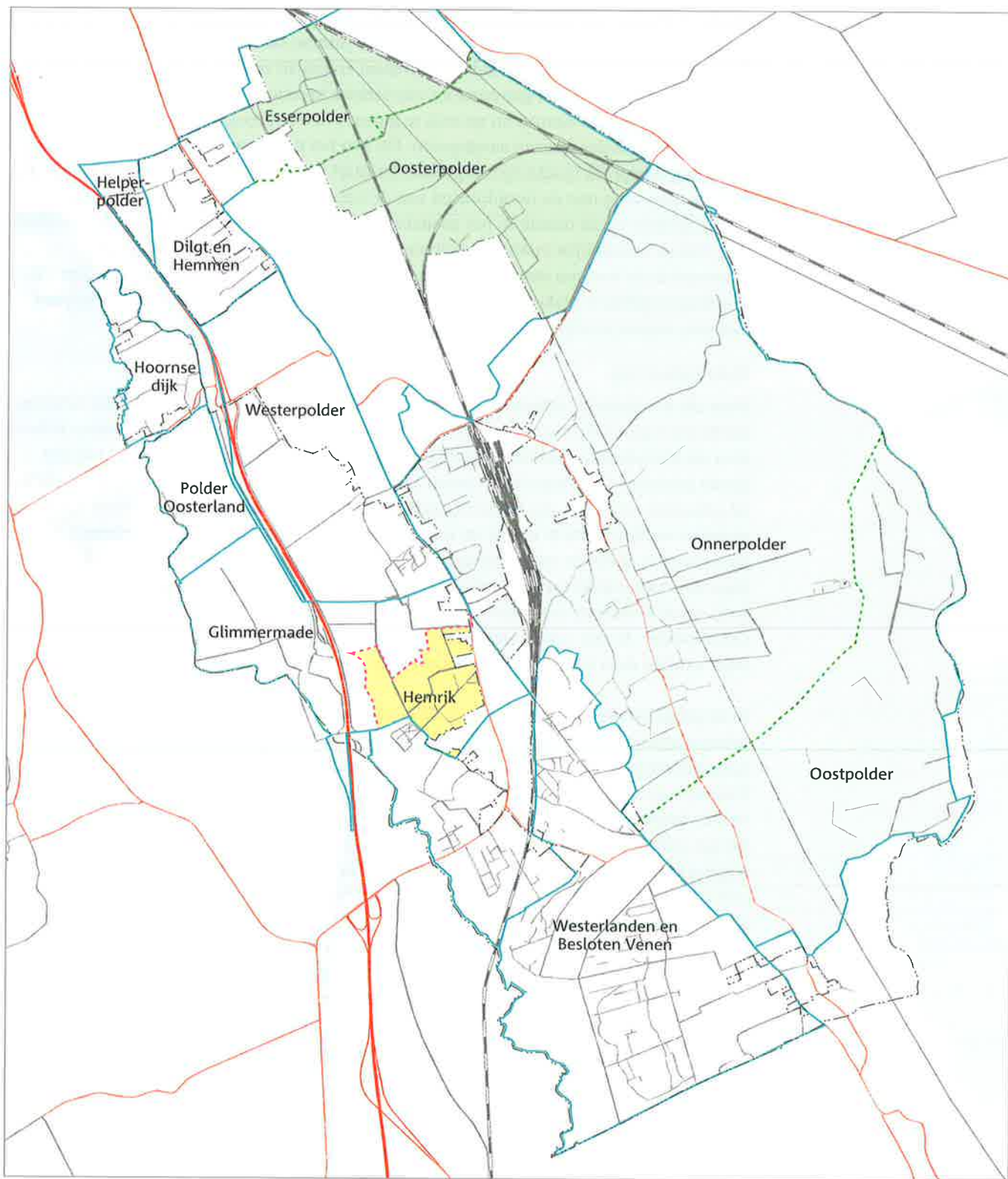
Waterbeheersing

Waar dit noodzakelijk is wordt de waterbeheersing aangepast aan de ruimtelijke indeling landbouw-natuur. Tevens wordt het systeem zodanig ingericht dat een gescheiden beheer voor de afzonderlijke functies mogelijk wordt. Daarvoor is het noodzakelijk dat in een aantal gebieden de waterpeilen worden aangepast, dat de afwateringsrichting in een aantal gebieden verandert, dat bemalingsgebieden worden samengevoegd waarvoor nieuwe gemalen worden gesticht en dat de wateraanvoermogelijkheden worden verbeterd. Het plan voorziet alleen in veranderingen van het waterlopenstelsel als deze vanuit de voorgestane functieveranderingen noodzakelijk zijn. In een aanzienlijk deel van het gebied, zoals op de Hondsrug, blijft het stelsel ongewijzigd. Dit geldt ook voor de Esser- en Oosterpolder. Er zijn echter wel maatregelen nodig in het kader van groot onderhoud. Deze worden door het waterschap uitgevoerd.

In de gebieden die bestemd zijn voor de landbouw wordt het waterpeil op het agrarisch gebruik afgestemd. In de natuurgebieden wordt het peil afgestemd op het gewenste natuurdoeltype, hetgeen doorgaans betekent dat het waterpeil zal worden verhoogd. Daarbij is er van uitgegaan dat een eventueel noodzakelijke hydrologische buffering binnen de begrenzing van de natuurgebieden plaatsvindt. Bij het opstellen van het VOP/MER zijn hoogtegegevens van 1989 gebruikt om de drooglegging te bepalen. Vorig jaar heeft het waterschap de hoogtegegevens op laten nemen met een vliegtuig. Voor dit ontwerpplan zijn de hoogtegegevens uit deze nieuwe meting gebruikt. Daaruit blijkt dat het maaiveld ca. 10 cm gedaald is. Deze daling is voornamelijk het gevolg van klink. Kaart 3.2 geeft een overzicht van de wijzigingen in de waterpeilen ten opzichte van het huidige peil. Het betreft wijzigingen van de peilen in de winter. Overeenkomstig het beleid van het waterschap zullen de peilen in de landbouwgebieden in de zomer 20 cm worden verhoogd. Hierbij moet opgemerkt worden dat niet de landinrichtingscommissie de peilen vaststelt maar dat het waterschap daarvoor verantwoordelijk is.

De concrete maatregelen zijn:

- Het waterlopenstelsel wordt op de nieuwe indeling ingericht. Daarbij wordt zoveel mogelijk uitgegaan van bestaande waterlopen en sloten. Het graven van nieuwe waterlopen wordt tot een minimum beperkt, mede in belang van het behoud van de landschappelijke kwaliteiten. Om de natuurwaarden te versterken wordt de waterloop langs de oostflank van de Hondsrug aangelegd met een natuurvriendelijke oever.
- Voor de bemaling van de te combineren Onner- en Oosterpolder zal een nieuw gemaal worden gebouwd aan het Drentsche Diep. Voor de bereikbaarheid hiervan zal de Zuiderhoofdijk worden verlengd en verhard. Voor de bemaling van de gecombineerde Esser- en Oosterpolder is in het kader van de herinrichting - vooruitlopend op de eigenlijke uitvoering van het plan - in 1998-99 reeds een nieuw gemaal gebouwd aan het Winschoterdiep.

- - - - - Nieuwe grens bemalingsgebied
 - - - - - Op te heffen grens bemalingsgebied
 - — — — — Te handhaven grens bemalingsgebied
 - · - · - Blokgrans
- Samen gevoegde bemalingsgebieden*
- Esserpolder en Oosterpolder
 - Onnerpolder en Oostpolder
- Nieuw bemalingsgebied*
- Hemrik

- Zowel voor het landbouwgebied in de polders als voor de hier gelegen natuurgebieden kan water vanuit de boezem worden ingelaten. De reservaten westelijk van het Noord-Willemskanaal krijgen via de bestaande onderleider onder dit kanaal door Drentsche Aa-water aangevoerd. Kaart 3.3 toont de huidige afwateringseenheden in het gebied en de hoofdopzet van het waterbeheersingsplan. Op de plankaart is aangegeven op welke plaatsen het water door gemalen op de boezem wordt afgevoerd en waar waterinlaat kan plaatsvinden.
- Om een goed beheer mogelijk te maken zullen langs de nieuwe en te verbeteren waterlopen onderhoudspaden worden aangelegd. Er wordt naar gestreefd dergelijke paden ook langs bestaande te handhaven waterlopen aan te leggen. Het waterschap zal daarvoor grondeigendom inbrengen. Over de praktische invulling van de maaipaden in het weidegebied zal de commissie nog met het waterschap overleggen.

De oppervlakte die nodig is voor de uitvoering van het waterbeheersingsplan, is geraamd op circa 16 ha. Deze wordt verkregen door de gezamenlijke eigenaren in het gebied op hun inbreng te korten met circa 0,4 %. Het is de inzet van de commissie deze korting met vervangende grond te compenseren. Als dat niet mogelijk blijkt, vindt verrekening in geld plaats.

De waterlopen komen in eigendom, beheer en onderhoud bij het waterschap.

3.2 Landbouw

De Glimmer Es

Knelpunten

Het beleid van de provincie is er op gericht de landbouw in 'Haren' te behouden als economische bedrijfstak en als (mede)beheerder van de groene ruimte. Omdat de ontwikkelingen in de landbouw in toenemende mate bepaald worden door het markt- en prijsbeleid, wordt de kostprijs van de producten een steeds belangrijker factor voor de economische vooruitzichten van de blijvende bedrijven. Slechte externe productieomstandigheden staan een duurzame, economisch renderende landbouw in de weg.

Doelen

Voor de verbetering van de verkaveling en de bereikbaarheid van de landerijen van de melkveehouderijbedrijven gelden de volgende doelen:

- tenminste 60% van de bedrijfsoppervlakte bij de bedrijfsgebouwen;
- maximaal 3 kavels per bedrijf;
- landerijen zoveel mogelijk bereikbaar via goed berijdbare, al dan niet verharde, openbare wegen.

De veenweidegronden moeten voldoende ontwaterd zijn om een goed gebruik mogelijk te maken. Doel is een drooglegging van 60 cm (verschil maaiveld - waterpeil in de polder-sloot). Deze drooglegging komt overeen met een grondwatertrap GT II*, wat betekent dat

Boomkwekerij bij Glimmen

de gemiddeld hoogste grondwaterstand tot niet meer dan circa 15 cm beneden maaiveld stijgt.

In de beheersgebieden wordt de bestaande drooglegging gehandhaafd, maar beter beheersbaar gemaakt. Maaiveldsdaling die in de loop van de tijd door oxydatie van het veen of door aardgaswinning optreedt, wordt door peilaanpassing gecompenseerd.

Op de Hondsrug komen andere vormen van landbouw voor dan in de beekdalen. Het gaat om akkerbouw, boomteelt en extensieve vormen van landbouw. Ten opzichte van de doelen die hierboven beschreven staan zijn er accentverschillen. Zo is met name voor de akkerbouw de vorm en de grootte van de percelen van belang en speelt het criterium 60% bij huis iets minder dan voor melkveehouderijbedrijven. In de richtlijnen voor het plan van toedeling, waarin de spelregels vastgelegd worden voor de toedeling, zal hiermee rekening gehouden worden.

Maatregelen

Verkaveling en bereikbaarheid landerijen

De belangrijkste maatregelen voor de verbetering van de verkaveling en de bereikbaarheid zijn:

- uitruil van gronden (plan van toedeling)
- uitvoering van kavelaanvaardingswerken op geruilde gronden
- aankoop van gronden ten bate van de toedeling (landmeterhectares)
- zo veel mogelijk opheffen van juridische lasten die op gronden rusten
- verplaatsing van één bedrijf uit Onnen naar de Koelandsdrift (met aanleg van een boerderijtoegangsweg vanaf de Zuidveld) of naar een locatie buiten Haren
- verplaatsing van één bedrijf uit Noordlaren naar de Lageweg (of eventueel naar de Zuidlaarderweg) of naar een locatie buiten Haren
- verbetering van de verharding van de Zuiderhooidijk (circa 2240 m) (ook i.v.m. bereikbaarheid van het nieuwe gemaal aan het Drentsche Diep)
- verbetering van de verharding van de Meester Koolweg vanaf Noordlaren tot aan het reservaatgebied in de Oostpolder (circa 1010 m).

Voor het ontsluiten van de gronden in de Onnerpolder zijn twee mogelijkheden opgenomen, waaruit, afhankelijk van de uitkomsten van het plan van toedeling, een keuze gemaakt wordt:

Zuiderhoofdijk

- aanleg van enkele verharde kavelpaden om de bereikbaarheid van de landerijen te verbeteren
- of
- aanleg van een verharde insteekweg in combinatie met het verbeteren van bestaande wegen in het Hunzedal.

De verbetering van de verkaveling komt tijdens de uitvoering van de herinrichting tot stand via het plan van toedeling. Daarin wordt de nieuwe indeling van de gronden geregeld. Om dat plan te kunnen maken wordt in die fase aan de eigenaren en grondgebruikers gevraagd welke wensen zij voor de nieuwe indeling hebben. Ook worden spelregels opgesteld voor het plan van toedeling. Hierin wordt rekening gehouden met de verschillende bedrijfstypen. Uit het plan van toedeling blijkt dan welke werken waar nodig zijn om de gewenste uitruil te kunnen realiseren, de zogenaamde kavelaanvaardingswerken. Daarnaast zijn er ideeën om al in een eerder stadium kavels te ruilen. De eerste gedachten daarover staan vermeld in *bijlage 7*, waarin de eerste module wordt beschreven.

Deze kavelaanvaardingswerken worden alleen uitgevoerd om nieuw toe te delen gronden vergelijkbaar te maken met de gronden die zijn ingebracht. Daarbij gaat het om de vorm en de grootte van de percelen, de ligging van het maaiveld en de gebruiksmogelijkheden. De werken moeten passen binnen het ruimtelijk, water- en milieubeleid. Als er beperkingen zijn, kan dat invloed hebben op de mogelijkheden om gronden te ruilen.

In het plan van toedeling zal ook uitdrukkelijk rekening worden gehouden met de huidige topografie. Kenmerkende onderdelen van het land-

schap, zoals tracés van historische waterlopen en opstreckende sloten, paden, houtwallen en andere beplantingen en waardevol reliëf worden in de nieuwe verkavelingsindeling in de regel gehandhaafd.

In het VOP/MER is geconstateerd dat de doelstelling van 60% bij huis maar voor 35% gehaald kan worden. Dat is niet veranderd. De commissie verwacht wel het aantal kavels te kunnen verminderen naar drie of minder per bedrijf.

Bedrijfsverplaatsing is afhankelijk van particulier initiatief en een volledig vrijwillige aan gelegenheid. Voor het resultaat van de herverkaveling is het van groot belang dat de voorgestelde verplaatsingen tot stand komen. Het zou een positief effect geven op het vergroten van huiskavels en op het concentreren van veldkavels. Op de plankaart zijn de voorkeurslocaties voor nieuwbouw voor twee binnen het gebied te verplaatsen bedrijven globaal aangegeven.

De herverkavelingsprocedure zal zo eenvoudig mogelijk worden gehouden. De mogelijkheden hiervoor worden onderzocht (bijvoorbeeld alleen die gronden in de procedure opnemen die van eigenaar veranderen).

Verbetering waterbeheersing

Door de vernieuwing van gemalen kunnen de waterpeilen in de polders beter worden beheerst. In de delen van de polders die optimaal voor de landbouw worden ingericht, wordt de waterbeheersing gebaseerd op een drooglegging tot 60 cm (verschil maaiveld-slootpeil). In de veenweidegebieden wordt een dieper peil niet gesubsidieerd. In de beheersgebieden wordt de bestaande drooglegging gehandhaafd, maar beter beheersbaar gemaakt. Maaiveldsdaling die in de loop van de tijd door oxydatie van het veen of aardgaswinning optreedt, wordt door peilaanpassing gecompenseerd. Hierbij is de invloed van de klink van het veen groter dan de invloed van de aardgaswinning. In het kleigebied bij Essen is de droogleggingsnorm 85 cm. Dit gebied valt niet onder het veenweidebeleid. De landbouwgronden in de polders kunnen goed van water worden voorzien. Om de aan-

voer van gebiedsvreemd water zo veel mogelijk te beperken en een efficiënt beheer mogelijk te maken, worden de waterinlaten met behulp van vlotterers geautomatiseerd. Er komen enkele nieuwe waterinlaten, omdat bestaande inlaten door de reservaatvorming niet meer voor het landbouwgebied gebruikt kunnen worden.

Mogelijkheden voor agrarisch natuurbeheer

Onder agrarisch natuurbeheer wordt verstaan het beheer van de beheersgebieden en medebeheer van reservaten. In Haren ligt 500 ha beheersgebied. Hier kunnen op vrijwillige basis beheersovereenkomsten afgesloten worden. Daarnaast is de vraag in hoeverre er nog ruimte in de bedrijfsvoering is voor agrarisch medegebruik van de reservaten. De belangstelling voor agrarisch medegebruik hangt af van de technisch-economische inpasbaarheid in de melkveehouderij. De omvang en ligging van de voor de landbouw (nog) beheerbare natuurdoeltypen in de reservaten bepalen het aanbod. Het natuurdoeltype bloemrijk hooiland kan ingepast worden in de agrarische bedrijfsvoering.

Kostenbesparing

De verbeteringen in de inrichting zijn te vertalen naar kostenbesparingen voor de bedrijven. Dit levert gemiddeld een verbetering van de arbeidsopbrengst op die ligt tussen de 300 en 400 gulden per ha.

3.3 Natuur en milieu

Knelpunten

Het herinrichtingsgebied herbergt veel bijzondere natuurwaarden, vooral in de veenweidegebieden in de beekdalen. Deze zijn van betekenis als broed- en rustgebied voor weidevogels (waaronder kritische soorten, zoals Watersnip en Kemphaan) en als rust- en voedselgebied voor onder andere Kleine zwanen en ganzen. Het Hunzedal is in dit verband het belangrijkste. In de beekdalen komen nog plantensoorten voor die karakteristiek zijn voor verschillende typen kwel en overstromingssituaties. De oppervlakte met kenmerkende natuurwaarden is echter sterk afgenomen of wordt bedreigd. Dat geldt in het bijzonder voor de natuurwaarden in de beekdalen die afhankelijk zijn van hoge grondwaterstanden en kalkrijk grondwater.

Een ander probleem is het ontbreken van ecologische verbindingen tussen natuurgebieden binnen het herinrichtingsgebied en van verbindingen met daarbuiten gelegen natuurgebieden. Wegen, kanalen en dergelijke zijn voor bepaalde diersoorten enorme barrières, die uitwisseling tussen populaties in de weg staan.

Landschapsbeheer Groningen heeft in 1992 een inventarisatie uitgevoerd naar de poelen en dobben in Haren. Deze zijn belangrijk voor amfibieën en reptielen. Een aantal poelen en dobben heeft een onderhoudsbeurt gekregen en er zijn nieuwe poelen aangelegd. De beplantingen op de Hondsrug bieden een leefgebied aan soorten die horen bij een bosrijke omgeving.

Houtwallen

Petgat

Op het gebied van de kwaliteit van water en bodem is er in het gebied van de herinrichting, maar buiten landinrichtingsverband, momenteel en in de komende jaren veel gaande. De gemeente Haren is bezig met de uitvoering van het gemeentelijke rioleringsplan, het waterschap krijgt vanaf het jaar 2000 de zorg voor de waterkwaliteit erbij en er is van diverse kanten toenemende aandacht voor plekken met bodemvervuiling. Veel particuliere huishoudens en bedrijven hebben of krijgen met strengere regelgeving te maken. Ook bij grondtransacties en het ruilen van mogelijk vervuilde grond dient met milieuregelgeving rekening te worden gehouden. In verband met de waterwinning is er al geruime tijd extra aandacht voor het schoon houden van de intrekgebieden.

Doelen

De commissie wil voorwaarden scheppen voor behoud, herstel en ontwikkeling van de kenmerkende natuurwaarden. Hiervoor zijn de volgende doelen gesteld:

- het verwerven van natuurgebieden (reservaten en natuurontwikkelingsgebied) door aankoop en ruiling van gronden
- het afstemmen van de waterhuishouding en de inrichting van de reservaten op de gewenste natuurdoeltypen (de natuurwaarden die in het betreffende reservaat worden nagestreefd, bijvoorbeeld weidevogels of een bepaalde plantengroei). Dit betekent onder meer terugdringen van de verdroging, zoveel mogelijk realiseren van een gebiedseigen waterkwaliteit en verbetering van de kwaliteit van de bovengrond in de reservaten waar natte, schrale natuurdoeltypen gewenst worden
- het bieden van de mogelijkheid tot het afsluiten van beheersovereenkomsten
- het opheffen van knelpunten in de ecologische verbindingen tussen natuurgebieden, met name tussen het Hunzedal en het dal van de Drentsche Aa
- het handhaven en zo mogelijk versterken van het leefgebied van amfibieën en reptielen
- het handhaven en zo mogelijk versterken van de ecologische functie van beplantingen.

Daarnaast draagt het plan bij aan verbetering van de waterkwaliteit in het hele gebied. In het VOP/MER is geconstateerd dat de kwel maar zeer beperkt terugkomt. Kwelafhankelijke vegetaties zijn vegetaties waarvoor kalkrijk water een voorwaarde is.

Nader hydrologisch onderzoek heeft uitgewezen dat op een andere manier een vergelijkbaar resultaat geboekt kan worden. In de winter moet dan water worden ingelaten vanuit het Drentsche Diep en het Zuidlaardermeer. Het reservaatgebied komt hierdoor in die periode gedeeltelijk onder water te staan en in het voorjaar en de zomer zakt het grondwater op een natuurlijke wijze uit. Deze maatregel zorgt ervoor dat er in de winter een kalkrijke situatie in de wortelzone wordt opgebouwd, waardoor het mogelijk wordt basenrijke vegetaties te ontwikkelen. Vermoedelijk zal aanvoer van oppervlaktewater in droge periodes noodzakelijk blijven. Een basenrijke vegetatie is vergelijkbaar met een kwelafhankelijke vegetatie.

Toekomstige reservaatgebieden in de Oostpolder en in polder Glimmermade.

Maatregelen

Inrichting natuurgebieden

De reservaten en het natuurontwikkelingsgebied worden door technische maatregelen gescheiden van de aangrenzende landbouwgebieden en krijgen mogelijkheden voor een eigen peilbeheersing. Door die maatregelen wordt vernatting in de reservaten met boezemwater, regenwater en kwelwater mogelijk en kan de verdroging in deze gebieden worden opgeheven.

Door de scheiding van natuur- en landbouwgebieden komt er geen voedselrijk water meer in de natuurgebieden. In het Hunzedal zullen de natuurgebieden alleen nog bij te grote droogte een toestroom kennen van boezemwater uit Winschoterdiep, Drentsche Diep en Zuidlaardermeer. In het Drentsche Aa-dal zullen de sloten in de natuurgebieden op peil gehouden worden met relatief schoon water uit de Drentsche Aa.

Op dit moment is nog niet precies duidelijk hoe de verdere inrichting van de reservaten in het Hunzedal en in het dal van de Drentsche Aa zal worden. In een planuitwerking zal dit worden uitgewerkt.

Het plan houdt wel rekening met de basisinrichting. Dit is de inrichting die nodig is om de reservaten te kunnen beheren met het oog op de gewenste natuurdoeltypen.

Hieronder vallen onder andere de aanleg van dammen om percelen onderling bereikbaar te maken en de aanleg van stuwen en dammen om waterstanden binnen de natuurgebieden naar behoefte verder te kunnen regelen (meestal voor vernatting). De indeling in meerdere peilvakken stelt de beheerder in staat om door fijnregeling van de slootpeilen in te spelen op mogelijkheden voor basenrijke vegetaties.

Op plekken waar goede kansen zijn om basenrijke (kalkrijke) vegetaties te herstellen zal plaatselijk de bovengrond worden ontgraven. Dit speelt met name in het Hunzedal. Deze veraarde, door meststoffen verrijkte bovenlaag verhindert namelijk het herstel van de

beoogde vegetaties. Vanuit de middelen die voor basisinrichting beschikbaar zijn (maximaal 1500 gulden per ha), wordt in het plan rekening gehouden met het verwijderen van bovengrond op 20 ha. De wenselijkheid van het afgraven van bovengrond wordt onderzocht. De resultaten van dit onderzoek zullen meegenomen worden bij de planuitwerking voor de reservaatgebieden in het Hunzedal. Als uit het onderzoek zou blijken dat deze maatregel over een grotere oppervlakte uitgevoerd zou moeten worden, dan moet hiervoor aanvullende financiering gezocht worden. Hierbij komt het eerder genoemde convenant in beeld.

Bij het ontwerp en de inrichting van de reservaten zal in een vroeg stadium de provinciaal archeoloog worden betrokken.

De te realiseren reservaatgebieden zullen naar verwachting veel vogels aantrekken. Deze vogels, waaronder ganzen, zouden in het landbouwgebied hun voedsel kunnen halen. Dit levert schade voor de landbouw op. Wellicht zou een deel van het reservaat ingericht kunnen worden als voedselgebied om de schade te beperken. Bij de planuitwerking zal dit een aandachtspunt zijn.

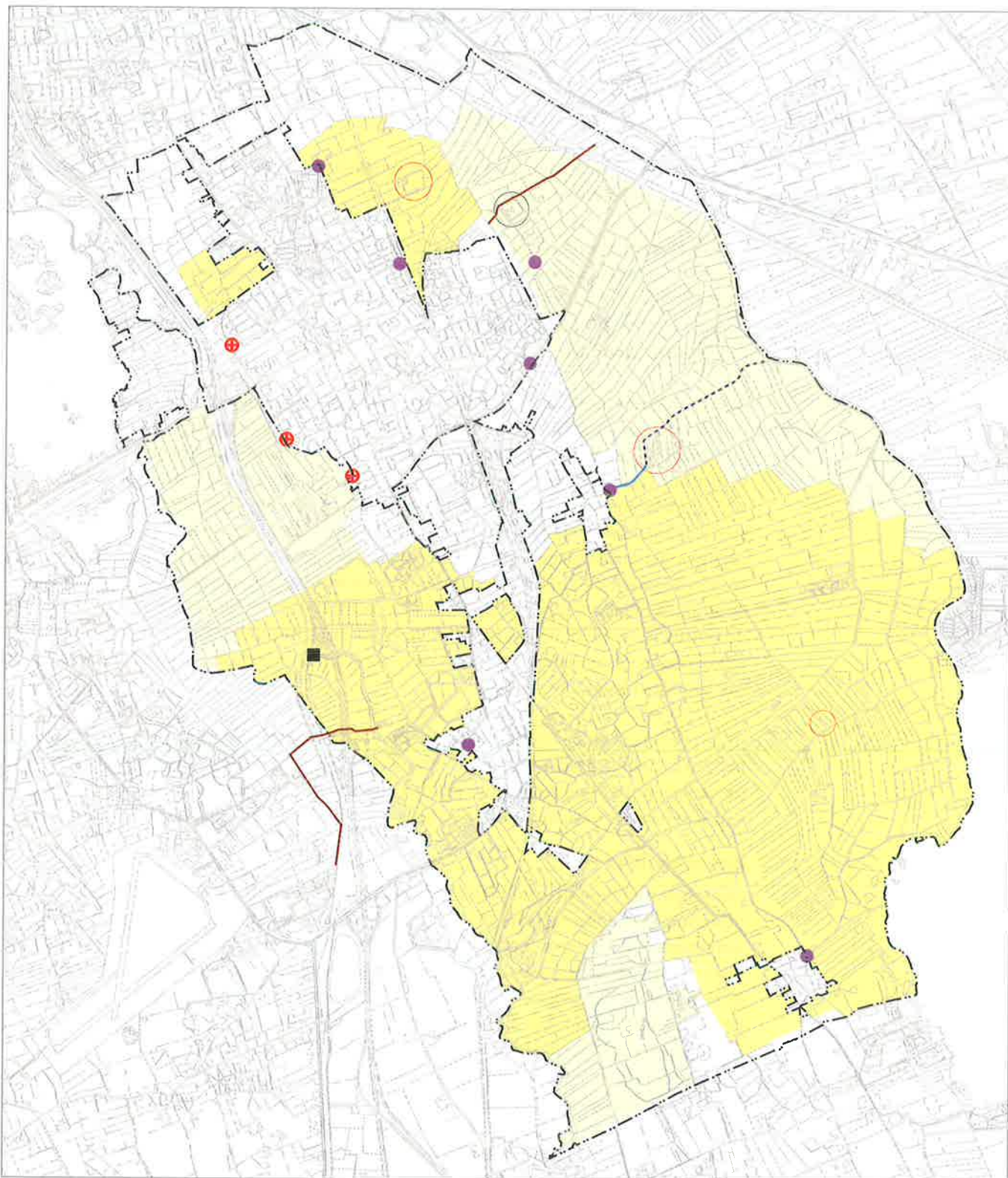
In de Gebiedsvisie Haren is de wens geuit om een groter gebied aan de benedenloop van de Drentsche Aa te koppelen. In het landinrichtingsplan is deze wens uitgewerkt door gebruik te maken van een bestaande duiker onder het Noord-Willemskanaal. Deze heeft voldoende capaciteit om de reservaten ten westen van het kanaal voor de gewenste natuurdoeltypen te voorzien van water uit de Drentsche Aa. Voor een verdergaand herstel, waarbij de volledige afvoer van de Drentsche Aa door dit gebiedsdeel stroomt, zijn ingrijpendere maatregelen nodig. Daarbij zullen ook gronden buiten het herinrichtingsgebied in de provincie Drenthe betrokken moeten worden. Op initiatief van de provincie Groningen (regiegroep plattelandsbeleid Gorecht) is in 1996 een onderzoek gestart naar de kansen en mogelijkheden voor zo'n ontwikkeling. Als hieruit concrete en realiseerbare uitvoeringsvoorstellen volgen, zullen deze via een planuitwerking opgenomen worden in het landinrichtingsplan.

In de reservaten op de Hondsrug die grenzen aan het Noordlaarderbos zullen de natuurbeschermingsorganisaties naar verwachting een beheer voeren dat is gericht op natuurlijke bosopslag. Bosschages zullen hier worden afgewisseld met open ruimtes. Voor deze terreinen zijn naar verwachting geen specifieke basisinrichtingsmaatregelen nodig.

Bodemvervuiling

Gemeenten en provincie houden overzichten bij van gevallen van (mogelijke) bodemverontreiniging. Momenteel zijn in 'Haren' vier nog niet gesaneerde voormalige stortplaatsen bekend en een vervuiling bij het dieselgemaal van de Polder Glimmen (Witte Molen). Twee stortplaatsen liggen in het toekomstig reservaatgebied in de Onnerpolder, één aan de Osdijk in de Oostpolder te Noordlaren en de vierde ligt in de Oosterpolder (kaart 3.4). Deze informatie speelt een rol in de herinrichting bij de uitruil van gronden.

Bodemvervuiling kan daarvoor een belemmering betekenen. De commissie zal in de komende jaren actief informatie verzamelen over gevallen van bodemverontreiniging. Zij wil zoeken naar oplossingen die de uitruil van gronden zo min mogelijk beperken. In 1999 zal begonnen worden met een vooronderzoek om locaties op het spoor te komen waarvoor een vermoeden van bodemverontreiniging op z'n plaats is. Bij een vermoeden van bodemverontreiniging op te ruilen grond zal een oriënterend onderzoek uitsluitel moeten geven. Ten tijde van de wenszittingen zal de belanghebbenden gevraagd worden naar de hun bekende (vermoedelijke) gevallen van bodemverontreiniging. In de begroting wordt met de kosten van bodemonderzoek rekening gehouden. Bij de uitvoering van het waterbeheersingsplan bestaat de mogelijkheid dat door (voormalige) riooloverstorten vervuilde bagger wordt aangetroffen. In de begroting is een post opgenomen voor onderzoek hiernaar.

- Milieubeschermingsgebied, categorie 1 (MBP)
- Milieubeschermingsgebied, categorie 2 (MBP)
- Strooiveld
- Voormalige stort
- Rioolpersleiding
- Vervuilde waterbodem, klasse 1
- Vervuilde waterbodem, klasse 2
- Blokgrans

- Bergbezinkbassin (riolering)
- + Randvoorziening (riolering)
- Dieselgemaal

Kleine landschapselementen

De poelen op de Hondsrug zijn belangrijk voor onder andere kikkers en salamanders. Het plan biedt daarom aan particulieren de mogelijkheid met subsidie poelen aan te leggen of bestaande, sterk verlandende poelen op te schonen. Behalve voor het gebied dat op de plankaart is aangegeven, geldt deze mogelijkheid ook voor het tussengebied tussen Haren en Groningen. Daarnaast bestaat op de Hondsrug de mogelijkheid om nieuwe beplantingselementen aan te leggen. Deze zullen bestaan uit soorten bomen en struiken die kenmerkend zijn voor de Hondsrug. Ze kunnen van belang zijn voor verschillende diersoorten.

Besloten Venen

Faunapassages

Door de aanleg van faunapassages worden enkele barrières op routes voor dieren opgeheven. Aan de oostkant van de Besloten Venen worden op nog nader te bepalen plaatsen onder de Zuidlaarderweg (2) en de Zuidveld (1) onderdoorgangen aangebracht. Daardoor kunnen dieren vanuit het Drentsche Aa-dal het Hunzedal beter bereiken en andersom. Overige knelpunten kunnen niet binnen het landinrichtingsproject worden opgelost, vanwege de zeer hoge kosten en fysieke barrières.

Bermsloten A28

De bermsloten van de A28 vormen een risico voor de waterkwaliteit in de polder Helpman, de Westerpolder en de Glimmerpolder, vooral bij calamiteiten op de snelweg. De gemalen van de polders staan dicht bij de snelweg. In de uitwerking van het waterbeheersingsplan zullen de bermsloten van de A28 waar mogelijk geïsoleerd worden van de sloten in de landbouw- en natuurgebieden.

Milieumaatregelen door anderen

** Riolering*

De gemeente Haren is bezig met uitbreiding van het rioleringsstelsel in het buitengebied. De gemeente zal binnen enkele jaren alle huishoudens en bedrijven in het buitengebied op de riolering hebben aangesloten. Ook de woonboten in de Paterswolder Schipsloot zijn inmiddels aangesloten. Momenteel moeten nog ruim 20 aansluitingen gerealiseerd worden.

** Riolovertorten*

Eveneens op grond van het gemeentelijke rioleringsplan brengt de gemeente Haren verbeteringen aan in de riolovertorten. In het herinrichtingsgebied (inclusief bebouwde

kommen) gaat het om de sanering van 28 overstorten. Op kaart 3.4 zijn de belangrijkste locaties aangegeven. Doel van deze sanering is het terugbrengen van het aantal overstorten bij hevige buien, zodat er minder ongezuiverd afvalwater in de polders terecht komt. Via de waterlopen wordt ervoor gezorgd dat het vervuilde water zo snel mogelijk bij het gemaal komt. Dit is ook belangrijk voor de landbouw.

** Bagger*

De Onnervaart in de Onnerpolder en de Maar in de Westerpolder zijn opgenomen in het Bodemsaneringsprogramma 1998 - 2001 van de provincie. Het baggerwerk van de Maar is technisch afgerond. De gemeente Haren heeft aanvullend op de aanleg van een bergbezinkbassin (sanering overstort) in Noordlaren het Noordlaardervaartje gebaggerd (1997). De bagger is afgevoerd en verwerkt buiten het gebied.

3.4 Landschap, cultuurhistorie en recreatie

Knelpunten

Landschap en cultuurhistorie

Voor de Hondsrug richt het beleid zich op instandhouding van het besloten karakter van het landschap. Plaatselijk is het landschap veranderd door uitbreiding van bebouwing en door de overgang naar andere vormen van grondgebruik, zoals boomteelt en het weiden van paarden door niet-agrariërs. Deze ontwikkelingen hebben ook verbanden verstoord die er vanouds bestonden tussen de verschillende onderdelen van het landschap, zoals tussen de boerderijen en de essen op de Hondsrug. Cultuurhistorische waarden zijn plaatselijk verdwenen of minder herkenbaar geworden. Desondanks heeft het landschap van de Hondsrug zijn afwisseling met singels, akkers, bosjes en kleine landgoederen behouden. De leeftijdsopbouw van de beplantingen op de Hondsrug is over het algemeen echter weinig gevarieerd.

In de beekdalen bestaat de kans dat historisch waardevolle kavelpatronen verdwijnen door het verlanden van sloten en moerasvorming in de natuurgebieden. De ontstaansgeschiedenis van het landschap wordt dan minder herkenbaar. Bovendien zou het landschapsbeeld plaatselijk veranderen. Ook andere wijzigingen in het beheer van de reservaten kunnen het landschap veranderen. Plaatselijk zou bijvoorbeeld verruiging en opslag met struiken en bomen kunnen optreden, waardoor het contrast tussen de besloten Hondsrug en de open beekdalen kleiner wordt.

Recreatie

Door de stedelijke ontwikkelingen in en nabij 'Haren' is het recreatieve gebruik sterk toegenomen, vooral op de Hondsrug. Tegelijk bestaan er wensen om de ontsluiting van het gebied te verbeteren door schakels tussen bestaande routes. In tegenstelling tot het Drentsche Aa-dal is het Hunzedal onvoldoende ontsloten voor recreatief medegebruik door fietsers en wandelaars. Een beperkte ontsluiting is daar van belang voor de natuurgerichte recreatie. Vooral het ontbreken van een goede verbinding tussen de Hondsrug en Meerwijck/Hoogezand is een knelpunt voor de ontwikkeling van een aantrekkelijke recreatieve routestructuur.

Doelen

De commissie wil de aantrekkelijkheid en de afwisseling van het landschap voor langere tijd veiligstellen door behoud en - zo mogelijk - versterking van de hoofdkenmerken die in hun samenhang de kwaliteit van het landschap bepalen. Het gaat dan vooral om:

- het besloten karakter van het parklandschap van de Hondsrug;
- het open karakter van de beekdalen van de Drentsche Aa en de Hunze;

- het contrast tussen de Hondsrug en de beekdalen;
- het landschapspatroon, d.w.z. het mozaïek van landschapselementen;
- kenmerkend reliëf (onder andere de Besloten Venen), poelen en dobben;
- archeologische vindplaatsen en andere cultuurhistorische waarden die karakteristiek zijn voor de ontstaansgeschiedenis van het gebied, zoals de essen op de Hondsrug en het opstreckende verkavelingspatroon in de beekdalen.

Het recreatieve medegebruik dat past binnen de natuurdoelstellingen wordt bevorderd. Daarbij geeft het plan prioriteit aan de verbetering van de mogelijkheden voor recreatief medegebruik in het Hunzedal. Hier wil de commissie meewerken aan de ontwikkeling van een goede routestructuur voor fietsers tussen de Hondsrug en Meerwijkck/Hoogezand.

De overgang van de Hondsrug naar het Hunzedal bij Noordlaren

Maatregelen

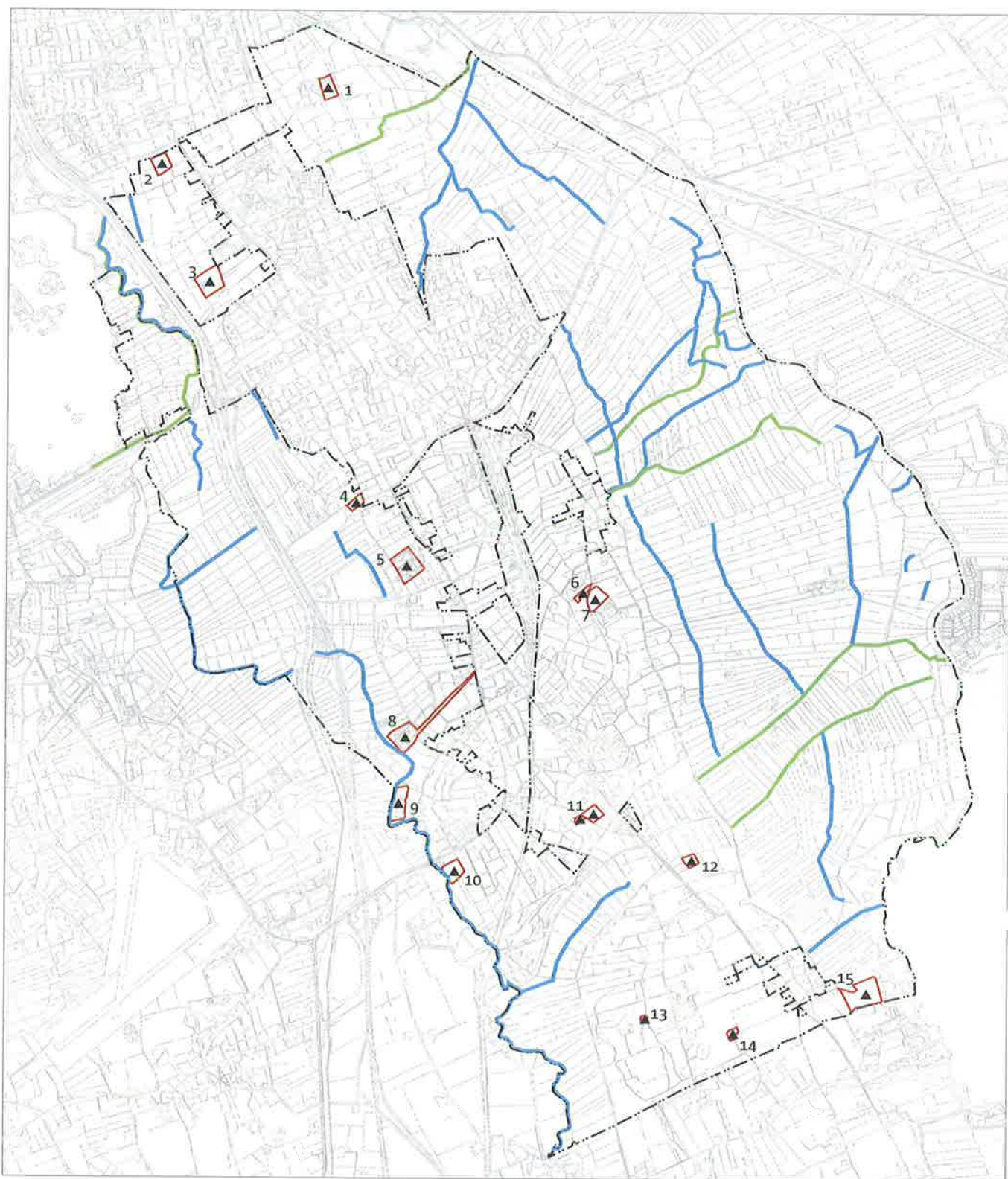
Uitloopgebied Oosterhaar

Aan de (noord-)oostzijde van de Harener woonwijk Oosterhaar voorzag het VOP/MER in een mogelijkheid voor de inrichting van een uitloopgebied van ongeveer 15 ha. De gemeente Haren is aan de slag gegaan om samen met de wijkbewoners plannen op te stellen voor het uitloopgebied in samenhang met het reservaat. Op kaart 3.6 is het plan aangegeven. Het idee is om er een 'beheerboerderij' te vestigen. Dit is een voorziening waar langdurig arbeidsongeschikten kunnen werken. Het is de bedoeling dat er een nauwe samenwerking zal ontstaan tussen mensen van de beheerboerderij, ecologische boeren uit het gebied en het Groninger Landschap. Het uitloopgebied krijgt een belangrijke functie voor de woonwijk Oosterhaar. Er zullen enkele groenvoorzieningen komen en grondwerkzaamheden worden uitgevoerd. De benodigde gronden worden door de gemeente Haren ingebracht. Wat de financiën betreft, dragen verschillende partijen aan het plan voor Oosterhaar bij.

Beplantingen

Met subsidie kan een erf- of perceelsgrensbeplanting aangelegd worden, behalve in waardevolle open ruimtes.

Om het karakter van de Hondsrug te versterken en meer afwisseling in de leeftijdsopbouw van de beplantingen te verkrijgen (door verjonging), wordt gestreefd naar de aanleg van bosjes. Deze moeten passen in het landschap. Particulieren en instanties die voor een

- Archeologisch en/of cultuurhistorisch waardevol terrein
- Middeleeuwse dijktracé of restant daarvan
- Natuurlijke waterlopen en waterlopen met een cultuurhistorische betekenis
- Blok grens

 Schaal 1:50.000
Dienst Landelijk Gebied

goed beheer kunnen zorgen, kunnen voor de aanleg subsidie krijgen. Op de plankaart zijn de gebiedsdelen aangegeven waarbinnen de commissie de aanleg van bosjes wil stimuleren. Het plan biedt ruimte voor nieuwe bosjes tot een gezamenlijke oppervlakte van 16 ha. Naast de particuliere eigenaren speelt ook de gemeente een rol bij het aanleggen van bos. De gemeente acht het gewenst een behoedzame vergroting van het bosareaal nader te bekijken. De afwisseling bos-open landschap blijft daarbij van groot belang. Om in de toekomst op beperkte schaal bos aan te kunnen leggen ten behoeve van de gemeente of een natuurbeherende instantie is er een aantal hectares bos in de begroting opgenomen. Deze hectares zijn niet gekoppeld aan concrete locaties en staan daarom niet op de plankaart.

Archeologische en cultuurhistorische terreinen in Haren, behorend bij kaart 3.6

1	Kloosterterrein
2	Nederzetting Dilgt
3	Bisschoppelijk Hof (Hemmen)
4	Nederzetting Hamburgercultuur
5	Huis Voorveld
6	Voormalig ligging hunebed
7	Rijengrafveld
8	Borgterrein Huis te Glimmen
9	Kloostervoorwerk Den Hoorn
10	Terrein Kasteel Weerdenbras
11	Voormalige ligging hunebed
12	Overblijfselen van de versterking Nutspete
13	Galgenberg
14	Hunebed
15	Nederzetting bij Bloemert

Cultuurhistorie

De archeologisch waardevolle vindplaatsen worden in stand gehouden en de landschappelijk en cultuurhistorisch waardevolle elementen en kenmerken blijven zoveel mogelijk gehandhaafd (kaart 3.5). Waar mogelijk en verantwoord worden ze geaccentueerd.

Daarbij wordt rekening gehouden met het grondgebruik. In de beekdalen is reliëf aanwezig. Met name langs de oude meanders komen zandopduikingen voor in de ondergrond. De kans is groot dat op die plaatsen bewoningssporen gevonden kunnen worden. De provinciaal archeoloog wordt bij de plannen betrokken als er sprake is van graafwerkzaamheden. Het gaat dan met name om plannen voor de reservaten in het Hunzedal. In de planuitwerking daarvoor zal archeologie een belangrijk aandachtspunt zijn.

Recreatie

In het plan wordt prioriteit gegeven aan de totstandkoming van een goede fietsverbinding tussen de Hondsrug en de overgang over het Drentsche Diep naar Meerwijck/Hoogezand. Uit de drie mogelijkheden die op de plankaart van het VOP/MER staan is gekozen voor de route via de Meester Koolweg.

Daarnaast heeft de gemeente een aantal wensen voor recreatieve verbindingen:

- Een extra fietsverbinding in het Hunzedal. Dit zou de Osdijk of de verbinding vanaf het pompstation naar Meerwijck kunnen zijn (zie integrale visie van de Zuidlaardermeergemeenten).
- Een wandelpad bij Sassenhein.
- Een verbinding vanuit de woonwijk Oosterhaar via de Noorderlanddrift naar Onnen. Dit is een wens die nog nader onderzocht moet worden op technische aspecten maar ook in het kader van de bedrijfsvoering van de boeren bij Felland.
- Een verbinding tussen Hoogezand en Haren langs het spoor (zie integrale visie van de Zuidlaardermeergemeenten). Ook deze verbinding moet nog nader onderzocht worden.
- Een verbinding langs het Winschoterdiep naar de Noorderzanddijk. Onlangs is naar voren gekomen dat de kade van het Winschoterdiep aangepast gaat worden. Dit kan wijzigingen in eigendom, beheer en onderhoud van deze weg met zich meebrengen.

Deze wensen zijn in het kader van het herinrichtingsplan niet financieel gedekt. Er wordt gezocht naar aanvullende financiering. Als de gemeente gronden inbrengt, kunnen in het kader van het plan van toedeling wel tracés aan de gemeente toegedeeld worden. In een later stadium kan de gemeente dan een pad aanleggen.

The complexity of the design process is often underestimated. It is a multi-stage process that involves a wide range of stakeholders and disciplines. The design process is not linear, but iterative, with many loops and feedback mechanisms. The design team must be able to adapt to changing requirements and constraints. The design process is also a collaborative effort, requiring effective communication and teamwork. The design process is a journey, not a destination. It is a process of discovery and learning, where the design evolves over time. The design process is a challenge, but it is also an opportunity. It is an opportunity to create something new and meaningful. The design process is a journey of discovery and learning, where the design evolves over time. The design process is a challenge, but it is also an opportunity. It is an opportunity to create something new and meaningful.

The design process is a journey of discovery and learning, where the design evolves over time. The design process is a challenge, but it is also an opportunity. It is an opportunity to create something new and meaningful. The design process is a journey of discovery and learning, where the design evolves over time. The design process is a challenge, but it is also an opportunity. It is an opportunity to create something new and meaningful.

3.5 Overzicht van de planmaatregelen

Aspecten	Maatregelen
<p>Ruimtelijke indeling landbouw-natuur</p> <ul style="list-style-type: none"> • nieuwe verdeling van grondeigendom en grondgebruik volgens de Gebiedsvisie Haren (kaart 3.1) • Uit te werken gebieden • waterpeilen (winterpeilen) • waterhuishoudkundige indeling bemaling en waterinlaatpunten • waterhuishoudkundige scheiding tussen landbouwgebied en reservaten • onderhoudspaden langs waterlopen • ontsluiting van gebieden • verbetering en eventueel verleggen van de kade langs het Drentsch Diep in combinatie met natuurontwikkeling 	<ul style="list-style-type: none"> • realiseren verdeling landbouw/natuur door aankoop, uitruil van gronden en verplaatsing van bedrijf uit Felland • functietoekenning uiterlijk bekend bij plan van toedeling, zo mogelijk eerder • zie kaart 3.2 • afwateringseenheden volgens kaart 3.3 • zie plankaart • technische scheiding d.m.v. dammen en stuwen • langs nieuwe en te verbeteren waterlopen. Op verzoek van waterschap ook langs te handhaven waterlopen • bestaande openbare wegen als regel te handhaven; • verbetering Zuiderhooijdijk en verlenging naar nieuwe gemaal aan het Drentsche Diep onderdeel van de planuitwerking in het reservaatgebied
<p>Landbouw</p> <ul style="list-style-type: none"> • samenvoeging landerijen en zoveel mogelijk concentreren bij huis • nieuwe eigendomsgrenzen • juridische lasten (zoals rechten van overpad) • verbetering bereikbaarheid landerijen • verbetering ontwatering gronden door verbetering drooglegging (verschil tussen maaiveld en slootpeil) • wateraanvoer in polders 	<ul style="list-style-type: none"> • uitruil van gronden via plan van toedeling; • verplaatsing van een bedrijf uit Onnen, resp. uit Noordlaren (zie plankaart); • uitvoering van noodzakelijke kavelaanvaardingswerken • zoveel mogelijk op bestaande grenzen als sloten e.d. te leggen (m.b.v. landmeterhectares) • zoveel mogelijk opheffen in kader van plan van toedeling • verbetering van Zuiderhooijdijk (2240 m) en Meester Koolweg (1010 m); • aanleg enkele kavelpaden in Onnerpolder of verbetering van bestaande wegen en aanleg verdichtingsweg (keuze afhankelijk van het plan van toedeling) • verbetering waterafvoer door verbetering/nieuwe gemalen en door aanpassingen waterlopen; • in het veenweidegebied drooglegging tot 60 cm (in kleigebied bij Essen drooglegging 85 cm), dit zijn winterpeilen; • in beheersgebied handhaven huidige drooglegging • mogelijk m.b.v. geautomatiseerde waterinlaten

Aspecten	Maatregelen
<p>Natuur en milieu</p> <ul style="list-style-type: none"> • vernatting natuurgebieden in de polders • basisinrichting natuurgebieden t.b.v. uitvoering beheer; ontgraven bovengrond voor herstel bodemkwaliteit voor basenrijke vegetaties • gebiedseigen waterkwaliteit in de natuurgebieden • afvoer riooloverstorten en bermsloten A28 • ontwikkeling van natuurvriendelijke oevers langs waterlopen • aanleg/herstel poelen • faunapassages 	<ul style="list-style-type: none"> • door technische maatregelen; in Drentsche Aa-dal met overstroming/aanvoer van water uit de Drentsche Aa. Uitwerking afhankelijk van keuze provincie voor één van de alternatieven. • In Hunzedal door vasthouden water en inlaat van water uit de Hunze, enkele hoofdwaterlopen blijven mogelijk in beheer bij het waterschap • maatregelen om gewenst beheer mogelijk te maken; 20 ha bovengrond ontgraven, afhankelijk van uitkomsten onderzoek waterwinbedrijven • door isolatie t.o.v. omgeving (m.b.v. technische maatregelen) • geleide afvoer door landbouwgebied naar gemalen • in het Hunzedal langs te verbeteren waterlopen • subsidiemogelijkheid voor particulieren (zie plankaart) • aanleg op 3 plaatsen (zie plankaart)
<p>Landschap, cultuurhistorie en recreatie</p> <ul style="list-style-type: none"> • verbetering kwaliteit woonomgeving • versterking kleinschalig karakter Hondsrug • behoud openheid beekdalen • behoud archeologische en cultuurhistorische waarden • verbetering mogelijkheden recreatief medegebruik 	<ul style="list-style-type: none"> • Uitwerking geven aan plannen uitloopgebied Oosterhaar (circa 12 ha); subsidiemogelijkheid voor particulieren voor aanleg erfbeplanting • subsidiemogelijkheid voor aanleg kleine bosschages (circa 1-3 ha per object; samen in totaal 16 ha) en aanleg perceelsgrensbeplanting; • opnemen aantal hectares in begroting voor bosaanleg door gemeenten en derden • geen aanleg beplantingen en boerderijbouw alleen langs de randen, enige spontane uitbreiding van broekbos in gebied ten oosten van Oosterhaar • zie kaart 3.6. Bij planuitwerking in Hunzedal eventueel nader onderzoek uitvoeren • aanleg recreatieve verbinding tussen de Hondsrug en Meerwijk/Hoogezand via de Meester Koolweg • meewerken aan aan te leggen verbindingen beleidsmatig akkoord, financieel niet gedekt, bijvoorbeeld via plan van toedeling

Dit hoofdstuk biedt een overzicht van de belangrijkste uitvoeringsaspecten van de plannen:

- de kosten
- de verdeling van de inrichtingskosten
- de hoeveelheid grond die nodig is om de plannen te kunnen uitvoeren
- de regeling van de verantwoordelijkheid voor eigendom, beheer en onderhoud van de verschillende planvoorzieningen na de uitvoering.

De Landinrichtingswet is de basis van de regels voor de uitvoering. Bepaalde onderwerpen zijn door de Centrale Landinrichtingscommissie uitgewerkt en in landelijk geldende uitvoeringsafspraken vastgelegd. Daaronder vallen de subsidieregels (financiële bijdragen, verdeling en voorwaarden) en de regeling van eigendom, beheer en onderhoud van voorzieningen die in de plannen zijn opgenomen.

4.1 De kosten

In het kostenoverzicht zijn de globale kostenramingen aangegeven. De ramingen hebben betrekking op de inrichtingskosten. De kosten van grondverwerving voor de reservaten, het natuurontwikkelingsgebied en het uitloopgebied bij Oosterhaar maken daarvan geen deel uit en zijn niet in het overzicht opgenomen.

Onder de noemer 'ruimtelijke indeling' zijn de onderdelen van de plannen opgenomen die zowel voor landbouw als voor natuur en milieu van betekenis zijn. Door hun meer-voudige belang lenen deze onderdelen zich niet om bij één van die aspecten afzonderlijk te worden ondergebracht.

In het ontwerpplan is nog geen keuze gemaakt tussen het aanleggen van kavelpaden en het verbeteren van insteekwegen. In de tabellen staat het alternatief van de kavelpaden. Aan het eind van deze paragraaf staat wat de gevolgen zijn als gekozen wordt voor het verbeteren van insteekwegen.

Zoals in hoofdstuk 2 is aangegeven zullen landinrichtingsprojecten op een andere manier gefinancierd worden. Er is een module opgesteld waarin de maatregelen zijn opgenomen die de commissie de komende vier jaar wil gaan uitvoeren. Deze module is opgenomen in *bijlage 7*.

De kosten van de plannen en bijbehorende subsidiepercentages

Maatregel	Investering in guldens	subsidiepercentage
Ruimtelijke indeling		
Waterbeheersing (inclusief verlenging Zuiderhooidijk)	f 14.375.000	50
Verbetering Zuiderhooidijk	f 410.000	65
Bedrijfsverplaatsing	f 780.000	genormeerd
Landbouw		
Kavelaanvaarding	f 940.000	65
Bedrijfsverplaatsingen	f 1.165.000	genormeerd
Boerderijtoegangsweg	f 45.000	40
Kavelpaden	f 955.000	40
Verbetering/aanleg landbouwwegen	f 270.000	65
Natuur en milieu		
Inrichting reservaten	f 1.610.000	100/50
Inrichting natuurontwikkelingsgebied	f 500.000	50
Aanleg/verbetering poelen	f 170.000	100
Aanleg faunapassages	f 90.000	100
Landschap, cultuurhistorie en recreatie		
Uitloopgebied Oosterhaar	f 230.000	100
Bosjes gemeente	f 170.000	100
Bosjes particulieren	f 175.000	100
Erfbeplanting en perceelsgrens-beplantingen	f 375.000	70
Fietspad	f 415.000	50
Restauratie molen	f 10.000	100
Projectuitvoering		
Toeslag bij afkoop gronden	f 520.000	100
Algemene projectkosten	f 1.065.000	65
TOTAAL	f 24.270.000	

- Bij de bedrijfsverplaatsing(en) is uitgegaan van de subsidieregelingen van het rijk. Het aandeel van de individuele verplaatser is alleen meegenomen als het een onderdeel van een subsidie betreft.
- Vanuit landinrichting kan maximaal f 400.000,— geïnvesteerd worden in het fietspad. Het extra bedrag komt voor rekening van de gemeente Haren.
- De vervanging van het gemaal in de Esser- en Oosterpolder wordt in 1999 gerealiseerd doordat gebruik gemaakt is van UBV-middelen (Uivoering Bij Voorrang). De kosten van dit gemaal staan in deze begroting.

De kosten voor de inrichting worden door verschillende partijen gedragen. Het grootste deel komt voor rekening van de overheid: het rijk, de provincie, de gemeente Haren en het waterschap Hunze en Aa. Daarnaast dragen de grondeigenaren en grondgebruikers in het gebied, de individuele belanghebbenden, bij in de kosten. Die kosten zijn op te delen in:

- kosten die ten laste komen van de eigenaren die gezamenlijk belang hebben bij de uitvoering van bepaalde onderdelen van het plan;
- kosten die ten laste komen van belanghebbenden die individueel opdrachtgever zijn voor de uitvoering van bepaalde maatregelen.

De instanties moeten hun bijdragen contant voldoen bij de uitvoering van de werken waarin ze belang hebben. De afrekening vindt plaats op basis van de werkelijk gemaakte kosten. De door de particuliere belanghebbenden op te brengen kosten worden hieronder nader toegelicht. Zij kunnen deelnemer zijn in de categorie van gezamenlijke eigenaren en/of als individuele belanghebbende.

Verdeling van de kosten	
<i>Overheid/instanties:</i>	
Rijk	f 14.355.000
Provincie	f 585.000
Gemeente Haren	f 215.000
Waterschap Hunze en Aa	f 7.175.000
<i>Particuliere belanghebbenden:</i>	
Gezamenlijke eigenaren	f 1.205.000
Individuele belanghebbenden	f 735.000
TOTAAL	f 24.270.000

Gezamenlijke eigenaren

De eigenaren in het gebied hebben gezamenlijk belang bij de uitvoering van bepaalde onderdelen van het plan. Zij moeten een deel van de kosten van die planonderdelen betalen. Dat betreft 35% van de kosten die gemaakt worden om de gewenste ruil van gronden rond te zetten. Daaronder vallen de kosten voor de noodzakelijke kavelaanvaardingswerken, de verbetering en aanleg van landbouwwegen en de hiermee samenhangende algemene projectkosten. Deze kosten worden op grond van de Landinrichtingswet aan de gezamenlijke eigenaren toegerekend naar het nut (het voordeel) dat de landinrichting voor iedere eigenaar heeft gehad. Per eigenaar/bedrijf zullen de kosten dus verschillen. Deze kosten kunnen na afloop van de uitvoering van het project worden betaald door middel van een landinrichtingsrente. Deze bedraagt 6% per jaar (rente en aflossing samen) over een periode van 26 jaar.

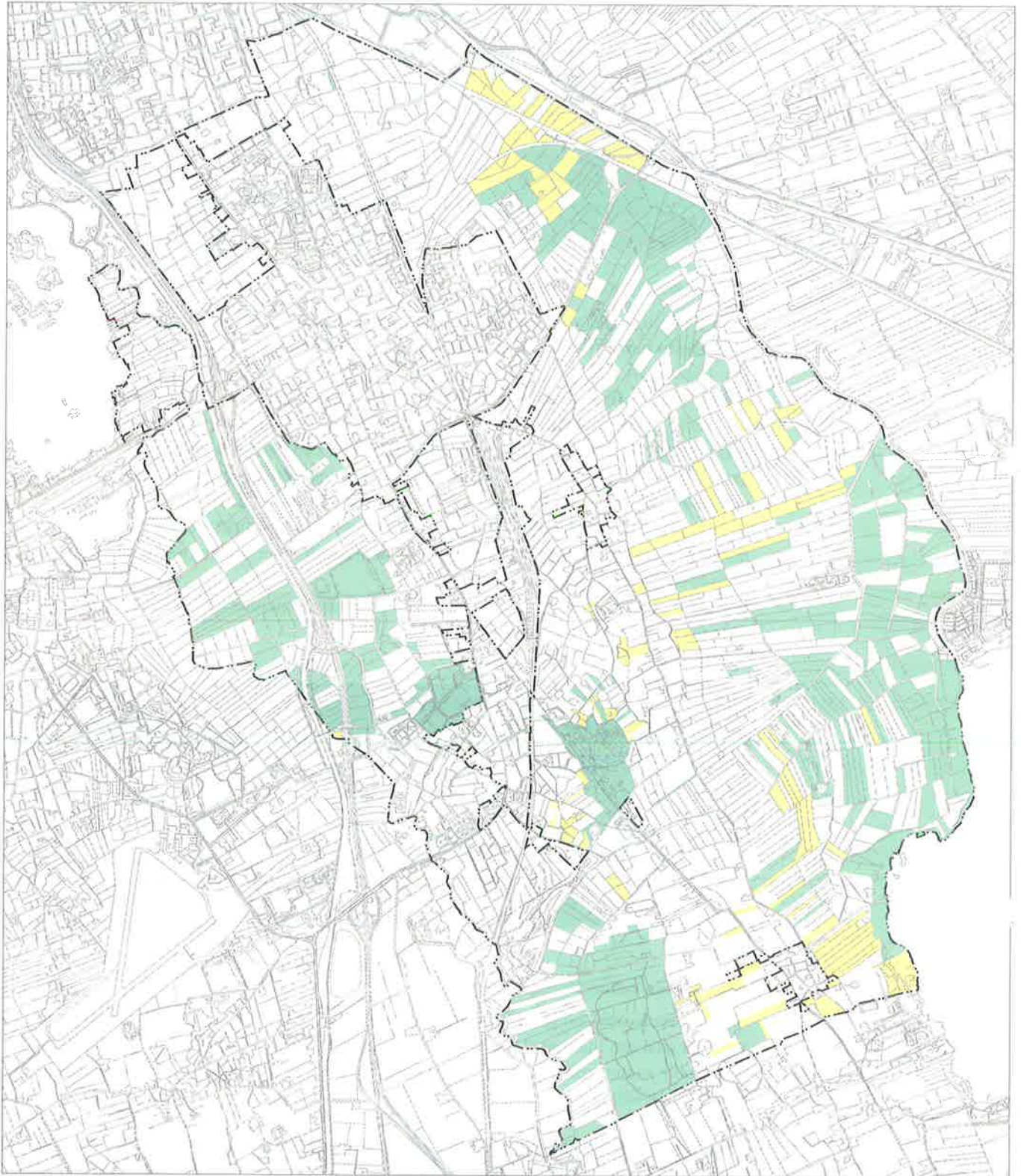
Wanneer een eigenaar geen nut heeft, wordt aan deze eigenaar ook geen aandeel in bovengenoemde kosten toegerekend.

Kosten gezamenlijke eigenaren	
Totale bijdrage (=35%)	f 1.205.000
- gemiddelde kosten per ha cultuurgrond (uitgaande van 1250 ha)	f 964
- gemiddelde landinrichtingsrente per ha per jaar gedurende 26 jaar (uitgaande van 1250 ha)	f 58

Individuele belanghebbenden

De uitvoering van een aantal onderdelen van het plan is afhankelijk van particulier initiatief. Het gaat om maatregelen waarvoor belanghebbenden individueel opdracht geven. Zij moeten de kosten contant voldoen bij de uitvoering van het werk en ontvangen na betaling de subsidie.

Kosten individuele belanghebbenden	
Bedrijfsverplaatsing Felland	f 30.000
Boerderijtoegangsweg	f 25.000
Kavelpaden	f 575.000
Erfbeplanting en perceelsgrensbeplantingen	f 105.000

- Beheer Landbouwgronden
- Natuurbeherende instanties

Stand van zaken per 1 september 1998

 Schaal 1:50.000
Dienst Landelijk Gebied

Insteekwegen

Als gekozen wordt voor het verbeteren van insteekwegen in plaats van de aanleg van kavelpaden dan veranderen er enkele getallen. De kosten van het verbeteren van de insteekwegen bedragen f 580.000. Het totaal van het onderdeel "verbetering/aanleg landbouwwegen" wordt dan f 850.000. Het rijk betaalt hiervan 65%, de gezamenlijke eigenaren betalen 35%. De kostenpost voor kavelpaden vervalt in dat geval. De bijdrageverdeling van het totale plan wordt dan:

Rijk	f 14.350.000
Gezamenlijke eigenaren	f 1.380.000
Individuele belanghebbenden	f 220.000

4.2 Verwerving en bestemming van gronden

Om de plannen te kunnen uitvoeren zijn gronden nodig. In het plan zijn twee mogelijkheden van grondverwerving opgenomen:

- grondverwerving op vrijwillige basis door het Bureau Beheer Landbouwgronden (BBL). Het BBL is een onderdeel van de Dienst Landelijk Gebied.
- grondverwerving door korting op basis van de Landinrichtingswet.

Er is voor gekozen de benodigde gronden zoveel mogelijk op vrijwillige basis aan te kopen. Dat is de taakstelling voor het BBL. Deze vorm van grondverwerving is echter niet voor alle onderdelen van de plannen geschikt. Grond die nodig is voor de aanleg of verbetering van wegen of waterlopen is strikt plaatsgebonden. Deze gronden worden verkregen door korting op de inbreng van de gezamenlijke eigenaren in het te herverkavelen gebied. Het gaat om een heel klein deel van de oppervlakte van het herinrichtingsgebied Haren (circa 0,4%). Deze 'kortingsoppervlakte' wordt zo mogelijk in grond gecompenseerd of anders in geld vergoed.

Het volgende overzicht geeft een voorlopige en globale raming van de benodigde oppervlakten grond voor de verschillende planonderdelen.

Grondverwerving	ha
Korting voor wegen en waterlopen	16
<i>Vrijwillige verwerving (taakstelling)</i>	
- landmeterhectares *)	39
- vergroting te verplaatsen bedrijven	10
- reservaatvorming	1085
- natuurontwikkelingsgebied	50
- totale taakstelling	1184
Totale grondverwerving (ha)	1200

*) landmeterhectares zijn gronden die nodig zijn voor:

- kleine overbedelingen aan grondeigenaren om onnodige werken te vermijden door kleine aanpassingen van eigendomsgrenzen naar bestaande topografische grenzen;
- (gedeeltelijke) compensatie van de korting

Vanaf het begin van de voorbereiding van de herinrichting Haren tot 1 september 1998 heeft BBL in totaal 595 ha verworven voor de taakstelling van het project. Daarvan zijn de aankopen in de reservaatgebieden overgedragen aan Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten en Het Groninger Landschap. De oppervlakte daarvan bedroeg circa 300 ha. Op kaart 4.1 staan de eigendommen van BBL en de natuurbeschermingsinstanties

aangegeven. Vooruitlopend op het plan van toedeling moet in totaal nog circa 600 ha worden verworven. Het BBL streeft ernaar om bij de start van de uitvoering van de herinrichting ongeveer de helft van de totale taakstelling in bezit te hebben en de andere helft tijdens de uitvoering van het project te verwerven. Tijdens de uitvoering is bij aankoop een toeslag mogelijk op de grondprijs. Dit heeft betrekking op de Regeling Afkoop Toedelingsrechten.

Voor het verwerven van de benodigde gronden zijn verder de Regeling Bedrijfsverplaatsing in landinrichtingsverband, de Regeling Verlening Hervestigingstoelage en de provinciale Regeling voor Bedrijfsverplaatsing voor de realisering van de ecologische hoofdstructuur van belang.

4.3 Regeling van eigendom, beheer en onderhoud

Voor de voorzieningen die binnen een landinrichtingsplan gerealiseerd worden moet een partij worden gevonden die verantwoordelijk wordt voor het beheer en onderhoud van die voorzieningen en die de (onderliggende) grond in eigendom krijgt. Uitgangspunt is dat eigendom, beheer en onderhoud van voorzieningen en gronden die door de landinrichting ongewijzigd blijven in het algemeen niet veranderen, tenzij betrokken partijen het daarover eens zijn. Voor de nieuwe voorzieningen moeten afspraken worden gemaakt. Het beheer en onderhoud van de landinrichtingswerken die in opdracht van de landinrichtingscommissie zijn uitgevoerd zullen zo snel mogelijk worden overgedragen aan de instantie voor wie die voorzieningen zijn bedoeld.

Het volgend schema geeft een overzicht van de voornemens voor de regeling van eigendom, beheer en onderhoud.

Partij	Planvoorziening	Eigendom	Beheer en onderhoud
Waterschap Hunze en Aa	- waterlopen met bijbehorende voorzieningen	x	x
Gemeente Haren	- plattelandswegen	x	x
	- recreatiepad in Hunzedal	x	x
Stichting Het Groninger Landschap	- reservaten in Hunzedal	x	x
	- natuurontwikkelingsgebied	x	
Staatsbosbeheer	- reservaten in Drentsche Aa-dal	x	
Natuurmonumenten	- reservaat Besloten Venen e.o.	x	
Individuele belanghebbenden	- kleine overbedelingen	x	
	- vergroting bedrijfsverplaatsers		

Voor de voorzieningen van algemeen belang wordt zowel de eigendom als het beheer en onderhoud in landinrichtingsverband geregeld. Voor de reservaten, het natuurontwikkelingsgebied, de kleine overbedelingen en de vergroting van bedrijfsverplaatsers wordt in landinrichtingsverband alleen het eigendom geregeld.

Openbaarheid van wegen

De bestaande openbare plattelandswegen blijven in de regel gehandhaafd. Eigendom, beheer en onderhoud van de plattelandswegen die in het landinrichtingsplan worden opgenomen blijven of komen in principe bij de gemeente Haren. In bepaalde gevallen is het denkbaar dat wegen aan de openbaarheid worden onttrokken (bijvoorbeeld een weg die volledig binnen een reservaat ligt en geen andere functie vervult dan voor het beheer van dat reservaat). Beslissingen hierover worden tijdens de uitvoering van de herinrichting genomen.

Ligging en kenmerken

Het landinrichtingsgebied Haren ligt direct ten zuidoosten van de stad Groningen op de overgang van het Drents Plateau naar de lager gelegen klei- en veengebieden ten noorden en oosten daarvan. Het ligt nagenoeg geheel op het grondgebied van de gemeente Haren; alleen een smalle strook langs het Winschoterdiep behoort tot de gemeenten Hoogezand-Sappemeer en Groningen. Het waterkwantiteitsbeheer wordt voor bijna het gehele gebied uitgevoerd door het waterschap Hunze en Aa; alleen de gronden aan het Paterswoldse meer vallen onder het waterschap Noorderzijlvest. De provincie Groningen (Zuiveringsbeheer) is belast met het kwaliteitsbeheer van het oppervlaktewater.

Het bijna 3900 ha grote gebied is verdeeld over de Hondsrug en de aan weerskanten daarvan gelegen beekdalen. Aan de westkant ligt het dal van de Drentsche Aa en aan de oostkant het dal van de Hunze of het Drentsche Diep.

Deze gebiedsindeling is tegelijk een landschappelijke indeling. Het beeld van de hoog gelegen Hondsrug wordt vooral bepaald door (es)dorpen, verspreide bebouwing, bebossing, landgoederen, singels, houtwallen en essen. Dit kleinschalige en besloten esdorpenlandschap vormt een scherp contrast met het weidse, open landschap van de beekdalen met hun veengraslanden en opstrekkend verkavelingspatroon.

De Hondsrug bestaat grotendeels uit zandgrond en in de beekdalen treffen we vooral veen aan. Daartussen liggen diverse overgangsgroonden. In de ondergrond van de Hondsrug zit op veel plaatsen keileem. Dat zorgt ervoor dat het regenwater slecht weg kan. In veel gevallen stroomt dit water via de oppervlakte en ondiep door de grond af naar de beekdalen. Het door de ondergrond toestromende water dringt in de beekdalen weer omhoog als lokale kwel. In grote delen van het Hunzedal bevindt zich een laag van ondoorlatende klei in de ondergrond. Regionale kwel (water dat op een afstand van enige kilometers in de bodem is weggezakt en in lager gelegen gebieden weer omhoog komt) kan daardoor niet aan de oppervlakte komen. Alleen in het dal van de Drentsche Aa gebeurt dat vermoedelijk plaatselijk wel.

Het gebruik en de waarden van het gebied hangen nauw samen met elkaar en met de opbouw van het gebied. Het volgende overzicht geeft hiervan een beknopt beeld.

Het herinrichtingsgebied in kort bestek

Gebiedsindeling	Drentsche Aa-dal	Hondsrug	Hunzedal
Kenmerken:			
hoogte in meters t.o.v. NAP	ca. + 0.50	max. +8.00 tot + 8.50	-0.50 tot + 0.50
relief	overwegend vlak	tamelijk reliëfrijk, in zuidelijk deel doorbraak Besloten Venen	overwegend vlak
bodem			
- bovengrond	veen	zand	veen (in NO met kleidek)
- ondergrond	zand en kleilagen	keileem , potklei (in N.deel), zand- en kleilagen	keileem, potklei (in N.deel), kleilagen
water	tamelijk nat gebied	tamelijk droog gebied, plaatselijk nat	tamelijk nat gebied
	bemaling (polders)	vrij afwaterend gebied (geen peilbeheersing)	bemaling (polders)
	plaatselijk lichte kwel mineraalrijk grondwater	inzijggebied (wegzakkend regenwater)	plaatselijk lichte kwel mineraalrijk grondwater
	grondwaterwinning De Punt	grondwaterwinning Haren	grondwaterwinning Onnen
	aanvoer gebiedsvreemd water	geen wateraanvoer	aanvoer gebiedsvreemd water
grondgebruik	grasland, hooiland petgaten	dorpen, verspreide bebouwing, boerderijen weiland, akkerbouw, boomkwekerij (park)bossen	grasland, hooiland petgaten
natuurwaarden	weidevogels	bos- en kleine zangvogels kleine zoogdieren amfibieën en reptielen	weidevogels pleisterplaats voor ganzen en kleine zwanen
	plaatselijk restanten van kwelafhankelijke vegetaties petgaten/moerasvegetaties	bossen/singels/houtwallen in Appèlbergen hoogveen poelen	plaatselijk restanten van kwelafhankelijke vegetaties petgaten/moerasvegetaties
cultuurhistorie/ archeologie	opstreckende verkaveling	samenhang tussen dorp, es en weilanden archeologische vindplaatsen	opstreckende verkaveling dijken
recreatie	vrij extensief medegebruik	vrij intensief medegebruik	extensief medegebruik
infrastructuur	rijksweg A28 Noord-Willemskanaal	spoorlijn Groningen - Assen Rijkstraatweg	spoorlijn Groningen - Hoogezand hoogspanningsleiding
landschapsbeeld	open karakter	besloten karakter, met uitzondering van de essen van Onnen en Noordlaren	open karakter

Het veranderend gebruik van de groene ruimte

De landbouw is in dit gebied vanouds de grootste grondgebruiker, met de (melk-)veehouderij als belangrijkste bedrijfstak. Maar die positie staat door diverse ontwikkelingen onder druk. Hierin spelen zowel invloeden van buitenaf een rol (onder andere de verstedelijking), als ontwikkelingen binnen de sector (onder andere het markt- en prijsbeleid). Het landbouwareaal krijgt voor een deel andere bestemmingen. Daardoor verandert ook de sociaal-economische structuur van het gebied.

Door het gevarieerde en aantrekkelijke landschap is de gemeente Haren gewild als woongebied en in trek bij fietsers, wandelaars en ruiters. De ligging tegen de stad Groningen heeft daarbij al lang grote invloed op het gebruik van het Harener buitengebied. De landbouw heeft in de loop van de tijd bijvoorbeeld tamelijk veel terrein moeten prijsgeven aan dorpsuitbreidingen voor forensen.

De veranderingen in het gebied onder invloed van de verstedelijking zijn ook anderszins merkbaar, bijvoorbeeld in het door de jaren heen toegenomen gebruik van de Hondsrug voor recreatie. Verder zien we onder meer een toename van agrarische nevenactiviteiten (zoals paardenhouderij) door hobbyboeren en burgers die in het buitengebied zijn komen wonen.

De toegenomen aandacht voor natuur en landschap is een andere ontwikkeling die invloed heeft op de verhoudingen in het grondgebruik. Al voordat in 1975 de Relatienota uitkwam werden in dit gebied gronden aangekocht om bestaande natuurwaarden veilig te stellen. Ondanks achteruitgang is 'Haren' nog altijd rijk aan waarden op het gebied van flora en fauna. Vooral de beekdalen zijn belangrijk vanwege de vele soorten en grote aantallen weidevogels en door het voorkomen van bijzondere plantensoorten. Na het verschijnen van de Relatienota zijn tussen rijk, provincie, landbouw en natuurbeschermingsorganisaties in 1984 afspraken gemaakt over de aankoop en het beheer van gronden voor de natuur. Deze afspraken zijn in 1993 uitgebreid door de provinciale uitwerking van de ecologische hoofdstructuur (EHS). Dat is een samenhangend stelsel van bestaande en nieuw te ontwikkelen natuurgebieden in ons land. 'Haren' maakt daarvan deel uit. De vorming van de EHS is door het rijk vastgelegd in het Natuurbeleidsplan en het Structuurschema Groene Ruimte.

Het agrarisch grondgebruik wordt vooral bepaald door de melkveehouderijbedrijven. Deze bedrijven hebben overwegend een extensief karakter. Dat blijkt vooral uit een in vergelijking met andere gebieden lage veebezetting, dat wil zeggen gemiddeld weinig koeien per ha grond.

De bedrijven ondervinden problemen in hun bedrijfsvoering door slechte productieomstandigheden, zoals een versnipperd grondgebruik. Mede daardoor heeft er de afgelopen jaren een vrij aanzienlijke krimp plaatsgevonden in deze bedrijfstak. Maar daarvoor bestonden ook andere oorzaken, zoals het ontbreken van een bedrijfsopvolger. De oppervlakte die door beëindiging van bedrijven vrijkwam is gebruikt voor vergroting van bedrijven die doorgingen en voor niet-agrarisch grondgebruik, met name voor de vorming van natuurresevaten. Naast het markt- en prijsbeleid bepaalt het milieubeleid steeds meer in welke richting de blijvende bedrijven zich ontwikkelen.

**AANBEVELINGEN VAN DE COMMISSIE VOOR DE
MILIEU-EFFECTRAPPORTAGE***- Betrekken in planvorming van verstedelijkingsaspecten*

De Commissie adviseert om in het ontwerp-herinrichtingsplan meer aandacht te besteden aan de wijze waarop verstedelijkingsvraagstukken in het plan kunnen worden geïntegreerd.

- Hondsrug

De Commissie adviseert om in het ontwerp-herinrichtingsplan concretere doelen te formuleren voor landbouw (met name boomteelt), landschap en natuur op de droge gebiedsdelen (Hondsrug). Daarbij kunnen ook maatregelen worden uitgewerkt ter bevordering van de visuele en functionele verknoping van de randen van Glimmen, Haren en Groningen met de aanliggende agrarische gronden.

- Noordelijk plangebied

De Commissie adviseert om bij de verdere planvorming aandacht te besteden aan de gevolgen van aanleg van de Zuidelijke Ringweg Groningen voor het (landbouwkundig) functioneren van het noordelijke plangebied.

- Natuurdoelen

De Commissie adviseert om bij de verdere planvorming nader in te gaan op mogelijkheden van kleinschalige waterhuishoudkundige maatregelen om de kwel in de wortelzone, en in het verlengde daarvan, de gestelde natuurdoelen beter te bereiken. Hierbij kan gedacht worden aan het partieel afgraven van het maaiveld, ondiepe ontwatering, begroeping etc.

- Cultureel erfgoed

De Commissie adviseert bij het uitwerken van plannen voor afgraving van de bovengrond aan te geven op welke wijze aantasting van archeologische waarden wordt voorkomen, dan wel wordt zorggedragen voor tijdige archeologische inventarisatie en onderzoek.

- Fasering gekoppeld aan vermindering grondwaterwinning

De Commissie adviseert om bij de verdere planvoorbereiding aandacht te besteden aan afstemming tussen het tijdpad van vermindering van de grondwaterwinning en de uitvoering van maatregelen voor vernatting in de beekdalen.

- Verlanden van sloten

De Commissie adviseert om bij de verdere planvorming de mogelijkheden te onderzoeken van een combinatie van beide planvarianten; natuurwinst kan mogelijk bereikt worden in een oplossing waarbij een deel van de sloten kan verlanden, maar waarbij door het openhouden van enkele sloten de mogelijkheid van het inlaten (reguleren) van water mogelijk blijft.

- Landschap beekdalen

De Commissie adviseert om in het ontwerp-plan de huidige landschappelijke karakteristiek van de beekdalen en de waardebepalende aspecten expliciet te benoemen. Verder dient te worden aangegeven op welke wijze in het plan voor de beekdalen een afweging is gemaakt tussen, dan wel een integratie is bereikt van het behoud van de landschappelijke waarden en de ontwikkeling van natuurwaarden.

- Het PLG vindt de argumenten van de landinrichtingscommissie voor haar voorkeursalternatief steekhoudend. Het PLG ondersteunt de keuze voor het scheidingsalternatief, met dien verstande dat het in het licht van de inspraakreacties het mogelijk moet zijn om (meer) elementen uit het verwevingsalternatief of andere suggesties in het ontwerpplan op te nemen.
- Het PLG is van mening dat de uiteindelijke keuze voor de te realiseren natuurdoeltypen mede gebaseerd dient te worden op de resultaten van hydrologisch onderzoek.
- De keuze van de landinrichtingscommissie om nieuwe ontwikkelingen, zoals de Regiovisie, niet af te wachten, is in de ogen van het PLG een terechte. Niet uit te sluiten is echter dat de Regiovisie gevolgen heeft voor de herinrichting Haren. Het PLG stelt voor dat zodra de gevolgen van de Regiovisie zichtbaar worden, de landinrichtingscommissie hierop inspeelt.
- Het PLG constateert dat de landinrichtingscommissie enkele wensen heeft geformuleerd waarvan op voorhand niet duidelijk is of deze met het huidige beschikbare instrumentarium en financiële middelen gehonoreerd kunnen worden. Het PLG wil deze wensen beoordelen op de mate waarin zij bijdragen aan de doelstellingen van de Gebiedsvisie Haren. Niet het beschikbare instrumentarium maar de doelen zijn het uitgangspunt.
De wensen van de commissie ten aanzien van recreatie, het afplaggen van bovengrond in reservaten en vervroegde toepassing van de Regeling Afkoop Toedelingsrechten passen binnen de Gebiedsvisie Haren. Mede in het licht van een procesmatige aanpak is het PLG van mening dat in de komende jaren een proces op gang moet komen, waarin voortdurend gezocht wordt naar mogelijkheden om de doelen te realiseren. Binnen de beleidsmatige mogelijkheden die de afzonderlijke partners van het PLG hebben en met inachtneming van ieders specifieke verantwoordelijkheid, zijn de in het PLG vertegenwoordigde organisaties aan te spreken op een positieve inzet in dit proces.

In deze lijst zijn die bronnen opgenomen die gebruikt zijn voor dit ontwerpplan. De literatuur die gebruikt is voor het VOP/MER staat niet in deze lijst.

1. BVR, 1997. Regiovisie Groningen-Assen 2030.
2. Commissie voor de milieu-effectrapportage, 1997. *Toetsingsadvies over het milieu-effectrapport Herinrichting Haren*. Utrecht.
3. Dienst Landelijk Gebied, 1997. Handleiding BEL (Beleidsondersteunend Evaluatiesysteem voor Landinrichting). Utrecht.
4. Eck, W. van (SC-DLO), J.B. Sprik (SC-DLO), J.C.P.W. Zwaan (LEI-DLO), 1995. *Landinrichting voor landbouwbedrijven in 2015*, Rapport 384. Staringcentrum, Wageningen.
5. IWACO/KIWA, 1998. Naar integraal waterbeheer in het Gorecht.
6. Landinrichtingscommissie Haren, 1997. *Voorontwerpplan/Milieu-effectrapport Herinrichting Haren*. Groningen.
7. Landinrichtingscommissie Haren, 1998. *Inspraakrapport*. Groningen.
8. Provincie Groningen, 1998, *Ontwerp Omgevingsplan Regio Groningen*. Groningen.

BBL	Bureau Beheer Landbouwgronden
Beheersgebied	Gebied waar het agrarisch beheer tegen vergoeding kan worden afgestemd op de bescherming van natuur- en landschapswaarden.
Boezemwater	Het stelsel van met elkaar in verbinding staande vaarten, meren e.d. waarop het water van lager gelegen polders wordt uitgeslagen en dat dient voor eventuele tijdelijke berging en lozing van het buitenwater.
Dobbe	Een al dan niet met water gevulde, soms door een wal omgeven natuurlijke laagte in het dekzandlandschap.
Drooglegging	Het hoogteverschil tussen de waterspiegel in een watergang en het grondoppervlak/ of het maaiveld van de aangrenzende landerijen.
Ecologische hoofdstructuur	Een samenhangend netwerk van bestaande en nog te ontwikkelen natuurgebieden.
Foerageergebied	Gebied waar dieren hun voedsel halen.
Gebiedsvreemd water	Water met een andere samenstelling dan de van nature in het gebied aanwezige samenstelling.
Gebiedseigen water	Water dat niet beïnvloed is door water van buitenaf.
Grondwatertrap	Een indeling, die de gemiddelde grondwaterstand over meerdere jaren aangeeft.
Herinrichting	Vorm van landinrichting die wordt toegepast in gebieden waar meerdere functies spelen en waar de inrichtingsproblematiek ingewikkeld is.
Huiskavel	Kavel met daarop de bedrijfsgebouwen.
Insteekweg	Een niet-doorgaande weg voor de ontsluiting van landerijen.
Intrekgebied	Gebied waarin het neerslagoverschot (gedeeltelijk) de grond in trekt en het grondwater aanvult. Na verloop van tijd komt dit water beschikbaar bij grondwaterwinning voor de drinkwatervoorziening of als kwelwater in beekdalen.
Kavel	Aaneengesloten stuk land van een gebruiker, omgeven door grond van anderen, waarin geen grenzen voorkomen als wegen en waterlopen.
Kavelaanvaarding	Maatregelen waardoor de gebruiksmogelijkheden van de nieuw toegedeelde kavel vergelijkbaar worden met die gebruiksmogelijkheden van de ingebrachte kavel.
Kwel	Opwaarts gerichte grondwaterstroming.
Landinrichting	Middel/instrument waarmee op wettelijke basis (Landinrichtingswet) de inrichting van een gebied beter afgestemd kan worden op de functies en kwaliteiten die vanuit het ruimtelijk, water- en milieubeleid aan dat gebied zijn toegekend.
MER	Milieu-effectrapport; een openbaar document waarin van een voorgenomen activiteit en de redelijkerwijs in beschouwing te nemen alternatieven of /varianten de te verwachten gevolgen voor het milieu in hun onderlinge samenhang op systematische wijze worden beschreven.

Natuurdoeltypen	Na te streven natuurlijke gemeenschap van planten en dieren op een bepaalde plaats afhankelijk van de factoren bodem en waterhuishouding.
Natuurontwikkelingsgebied	Gebied met reële kansen voor het ontwikkelen van natuurwaarden van (inter)nationale betekenis of voor het verhogen van de bestaande natuurwaarden.
Ontsluiting	Het stelsel van wegen en paden waardoor een gebied toegankelijk is.
Oxydatie	Biochemisch proces in veengronden waarbij organische stof onder invloed van zuurstof 'verbrandt' en het maaiveld daalt.
Perceel	Een stuk grond omgeven door kavelgrenzen en/of door duidelijke topografische grenzen als wegen, sloten, hekken, houtwallen e.d.
Reliëf	De natuurlijke oneffenheid van een terrein.
Reservaatsgebied	Gebied dat vanwege de hoge kwaliteiten van natuur en landschap en grote kwetsbaarheid een zodanig beheer behoeft, dat dit beheer moeilijk te verenigen is met het gangbare agrarisch beheer. Zo'n gebied komt voor verwerking als reservaat in aanmerking.
Riooloverstorten	Nooduitlaat van de riolering bij piekafvoeren uit bebouwd gebied.
Toedeling	Het toedelen van kavels bij landinrichting door te ruilen.
Verdroging	De negatieve effecten van wijzigingen van de ont- en afwatering. Verdroging komt tot uiting in dalende grondwaterstanden en de effecten daarvan op vegetaties.
Verkaveling	De verdeling van de eigendom en het gebruik van de gronden in een gebied.
Vernatting	Het verhogen van grondwaterstanden.
VOP	Voorontwerp-landinrichtingsplan.
Vrij afwaterend gebied	Gebied waarin de waterafvoer door zijn de hoogteligging boven N.A.P. niet afhankelijk is van bemaling.
Waterbeheersing	Het geheel van meten en regelen van waterstanden en stroomsnelheden ten behoeve van een zo doelmatig mogelijk integraal beheer van het aanwezige grond- en oppervlaktewater.
Waterhuishouding	De wijze waarop water in een bepaald gebied wordt opgenomen, zich verplaatst, gebruikt, verbruikt en afgevoerd wordt. In veruit de meeste gevallen wordt dit beïnvloed door menselijk handelen.
Wenszitting	Bijeenkomsten waarop eigenaren en gebruikers hun wensen voor de toedeling kenbaar kunnen maken. De uitkomsten hiervan gebruikt de landinrichtingscommissie om het plan van toedeling op te stellen.

De landinrichtingscommissie voor de herinrichting Haren is als volgt samengesteld:

N.E. Gerritsma, voorzitter	(gemeente Haren)
A.J. Veldman, plv. voorzitter	(landbouw)
J. Hekman Jzn	(landbouw)
J. Norder	(natuur en milieu)
H.J. van der Wal	(waterschap Hunze en Aa)

De leden van de commissie zijn benoemd door het College van Gedeputeerde Staten. Gedeputeerde Staten hebben ook twee adviseurs benoemd:

A. Steenbergen	(landbouw)
J.T. Bakker	(natuur en milieu)

Het secretariaat berust bij de Dienst Landelijk Gebied Groningen. Van deze dienst is als secretaris aan de commissie toegevoegd:

P. de Klerk

De commissie wordt verder bijgestaan door de volgende deskundigen:

H. Praamstra	(Provincie Groningen, Dienst Ruimte en Milieu)
J. Schuiringa	(Provincie Groningen, Dienst Ruimte en Milieu)
G. Molenkamp	(Kadaster Groningen)

Algemeen

Belangrijke aandachtspunten in de modulaire aanpak van Haren zijn de grondverwerving, de verkaveling en de maatregelen. De landinrichtingscommissie geeft de maatregelen aan die zij de eerste vier jaar wil uitvoeren. Daarnaast kan het in het kader van planuitwerkingen nodig zijn om nieuwe modules aan te vragen.

Grondverwerving

Belangrijk in de herinrichting Haren is de grondverwerving. Er moet nog een groot gedeelte verworven worden in de reservaten. Hoe meer grond er verworven is, hoe makkelijker het wordt om een definitief plan van toedeling te maken. Daarnaast wordt het dan mogelijk om andere subsidiebronnen in te zetten (o.a. ICES-gelden). Daarvoor is het wel noodzakelijk om de benodigde gronden in handen te hebben.

Om deze reden geeft de LC aan dat er tijdens de eerste jaren van de uitvoering veel aandacht moet zijn voor besteden aan de grondverwerving. In totaal denkt de LC in de eerste periode aan 240 ha te verwerven gronden. Het is de bedoeling gerichte acties te ondernemen om dit doel te bereiken.

Op het moment dat het project in uitvoering komt, heeft de LC de volgende instrumenten tot haar beschikking:

- boerderijverplaatsing
- aankoop van gronden
- regeling afkoop toedelingsrechten

De grondverwerving is geen onderdeel van de module, maar wel een voorwaarde voor de realisatie van de plannen. De strategie ten aanzien van grondverwerving zal in een Aankoop Strategie Plan uiteengezet worden.

Verkaveling

Haren is een landinrichtingsproject dat al lang loopt. Vanuit het gebied is er behoefte aan verbetering van de verkaveling. In de eerste module wil de LC daaraan iets doen door voorafgaand aan het plan van toedeling mogelijkheden te bieden voor kavelruil. Daarmee kan de LC op beperkte schaal de verkaveling voor de landbouwers verbeteren en reservaten verwerven. Daarbij moeten er afspraken gemaakt worden over de werkwijze en de verrekening van het nut bij de lijst van geldelijke regelingen. Het uitgangspunt wordt de lijst van rechthebbenden en de pachtregistratie zoals die bij de LC op een bepaald moment bekend zijn (bijvoorbeeld 1 januari 2000). De inbrengsituatie wordt op dat moment vastgelegd. Parallel aan de kavelruilen volgt de normale procedure, zoals de eerste schatting, begrenzingenplan en plan van toedeling. Als er overeenstemming bestaat over het plan van toedeling wordt het mogelijk om kavelaanvaardingswerken uit te voeren.

Maatregelen

In de eerste module zijn die maatregelen opgenomen die onafhankelijk van het plan van toedeling uitgevoerd kunnen worden. Het betreft met name maatregelen op het vlak van wegen en waterlopen. Daarbij moet de kanttekening geplaatst worden dat er gebruik

gemaakt zal worden van de korting, een instrument uit de landinrichtingswet. Wat korting inhoudt, is beschreven in paragraaf 3.1, laatste alinea.

In de eerste module staat een bedrag voor kavelaanvaarding zodat kleine, noodzakelijke maatregelen die uit de ruilingen volgen uitgevoerd kunnen worden.

Wat de wegen betreft, is er grote druk om de werkzaamheden aan de Meester Koolweg uit te voeren. Bij de Zuidlaardermeergemeenten leeft al langere tijd de wens om een goede fietsverbinding om het meer heen te realiseren. De Zuiderhooijdijk is gekoppeld aan de aanleg van het gemaal in de Onnerpolder.

Wat de waterlopen betreft zijn de maatregelen in de Onnerpolder en de Westerpolder en een onderdeel in de Esser- en Oosterpolder opgenomen.

De gronden in Oosterhaar zijn verworven en het terrein kan ingericht worden.

Daarnaast zijn er bepaalde subsidiemogelijkheden, bijvoorbeeld voor erfbeplanting en kosten die gedurende de gehele looptijd van het project spelen. Van de geschatte totale investering hebben we in de eerste module eenderde van de kosten opgenomen. Van de algemene projectkosten, die eveneens de hele looptijd van het project beslaan, is ook eenderde in de eerste module opgenomen.

Maatregelen eerste module haren, 2000 - 2003

Maatregelen	totale kosten	sub.%	rijksaandeel	Opmerkingen
Ruimtelijke indeling				
Waterbeheersing				
• Onner polder	9.720.000	50 %	4.860.000	Waterschap: 4.860.000
• Westerpolder	60.000	50 %	30.000	Waterschap: 30.000
• Onderzoek vervuiling	125.000	50%	62.500	Waterschap: 62.500
• Esserpolder	55.000	50%	27.500	Waterschap: 27.500
• Zuiderhooidijk	470.000	50%	235.000	Waterschap: 235.000
• Natuurtechn.vriendelijke oever Onnerpolder	25.000	100%	25.000	
Verbetering Zuiderhooidijk	410.000	65%	266.500	Gezamenlijke eigenaren: 143.500
Bedrijfsverplaatsing Felland	780.000	normen	671.325	Gezamenlijke eigenaren: 77.175 Belanghebbende: 31.500
Landbouw				
Kavelaanvaarding	70.000	65%	45.500	Gezamenlijke eigenaren: 24.500
Verbetering Meester Koolweg en aanpassingen i.v.m. hoogteligging	270.000	65%	175.500	Gezamenlijke eigenaren: 94.500
Natuur en milieu				
Inrichting reservaten Oosterhaar	135.000	50%	67.500	Provincie: 67.500
Inrichting natuurontwikkelingsgebied	25.000	50%	12.500	Provincie: 12.500
Poelen en dobben	56.666	100%	56.666	
Landschap				
Uitloopgebied Oosterhaar	230.000	100%	230.000	
Erfbeplantingen	125.000	70/80/100	91.000	Belanghebbenden: 34.000
Bosjes particulieren	58.333	100%	58.333	
Fietspad	415.000	50%	200.000	Gemeente: 215.000
Restauratie molen	10.000	100%	10.000	
Algemene kosten				
Kosten eerste schatting	92.000	65%	59.800	Gezamenlijke eigenaren: 32.200
Algemene kosten	373.332	65%	242.666	Gezamenlijke eigenaren: 130.666
Afkoop toedelingsrechten	173.333	100%	173.333	
Totaal	13.678.664		7.600.623	
Afgerond	13.680.000		7.600.000	

Bijdragende partijen, eerste module, afgerond:

Rijk	7.600.000
Waterschap:	5.215.000
Gemeente:	215.000
Provincie:	80.000
Gezamenlijke eigenaren:	505.000
Belanghebbenden:	65.000
Totaal:	13.680.000

De bijdrage die de gezamenlijke eigenaren moeten opbrengen kan pas later verrekend worden. Dit bedrag wordt dus eerst betaald door het rijk. Het gaat om een bedrag van ongeveer f 502.541,- (afgerond: f 505.000,- gulden)

COLOFON

Uitgave

Landinrichtingscommissie herinrichting Haren

Hoofdredactie

Dienst Landelijk Gebied Groningen

Tekstredactie

Henk van den Brink, Noordwolde

Karthografie

Dienst Landelijk Gebied Groningen

Foto's

Dienst Landelijk Gebied Groningen
Stichting voor Bodemkartering, Wageningen
Provincie Groningen

Ontwerp, lithografie en productie

Van Gorcum, Assen

VOORLICHTING EN INSPRAAK HERINRICHTING HAREN

U bent van harte welkom op de

Voorlichtingsbijeenkomsten

aanvang 20.00 uur

Dinsdag 22 juni

De Tieshof
Bakkerweg 4
Onnen

Woensdag 23 juni

De Hoeksteen
Lageweg 45
Noordlaren

Handwritten text at the top of the page, possibly bleed-through from the reverse side. The text is faint and difficult to decipher but appears to contain several lines of cursive writing.